

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Kateřina Kovalčíková

**Možnosti vzdělávání osob se zrakovým postižením
ve střední Evropě**

Diplomová práce

Olomouc 2013

vedoucí práce: Mgr. Dita Finková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

Kateřina Kovalčíková

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí diplomové práce Mgr. Ditě Finkové, Ph. D. za její vedení a cenné rady při zpracovávání.

Dále bych chtěla poděkovat panu Janu Svidínovi za výraznou pomoc při překladech.

Obsah

Úvod	8
1 Osoba se zrakovým postižením	10
1.1 Definice osob se zrakovým postižením	10
1.1.1. Definice dle WHO	10
1.1.2 Definice z pohledu speciální pedagogiky	10
1.2 Klasifikace osob se zrakovým postižením	11
1.2.1 Klasifikace dle WHO	11
1.2.2 Klasifikace medicínská	12
1.2.2.1 Klasifikace dle posudkového lékařství	13
1.2.2.2 Klasifikace dle lékařské literatury	13
1.2.3 Klasifikace z pohledu speciální pedagogiky	15
1.2.3.1 Klasifikace z hlediska postižení zrakových funkcí	15
1.2.3.2 Klasifikace dle stupně zrakového postižení	16
1.2.3.3 Klasifikace z hlediska doby vzniku	18
1.2.3.4 Klasifikace z hlediska etiologie	18
1.2.3.5 Klasifikace z hlediska doby trvání	19
2 Vývoj dítěte se zrakovým postižením	20
2.1 Vývoj motoriky	20
2.2 Řeč	22
2.3 Sluchové vnímání	23
3 Vzdělávání osob se zrakovým postižením v České republice	26
3.1 Formy vzdělávání zrakově postižených v ČR	27
3.1.1 Forma integrovaného vzdělávání	27
3.1.1.1 Individuální integrace	28
3.1.1.2 Skupinová integrace	28
3.1.2 Forma speciálního vzdělávání	28
3.2 Asistent pedagoga	30
3.3 Rámcové vzdělávací programy	31
3.4 Předškolní vzdělávání zrakově postižených	33
3.4.1 RVP PV	33
3.4.2 Cíle předškolního vzdělávání	35

3.4.3 Speciální mateřské školy pro zrakově postižené.....	36
3.5 Základní vzdělávání pro zrakově postižené.....	36
3.5.1 RVP ZV.....	36
3.5.2 Cíle základního vzdělávání.....	40
3.5.3 Speciální základní školy pro zrakově postižené.....	40
3.6 Středoškolské vzdělávání pro zrakově postižené.....	40
3.6.1 RVP pro středoškolské vzdělávání.....	41
3.6.2 Cíle středoškolského vzdělávání.....	41
3.6.3 Cíle vzdělávání v konzervatoři.....	41
3.6.4 Speciální střední školy pro zrakově postižené.....	42
3.7 Vyšší odborné vzdělávání zrakově postižených.....	42
3.7.1 Cíle vyššího odborného vzdělávání.....	42
3.8 Vysokoškolské vzdělávání zrakově postižených	42
3.8.1 Cíle vysokoškolského vzdělávání.....	43
3.8.2 Podpůrná centra při vysokých školách.....	43
3.8.2.1 Centrum podpory studentů se specifickými potřebami – Univerzita Palackého Olomouc.....	44
3.8.2.2 Pyramida – centrum podpory studentům se specifickými potřebami Ostravská univerzita Ostrava.....	44
3.8.2.3 Středisko Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky – Masarykova univerzita Brno.....	45
3.8.2.4 Augustin – poradenské centrum – Univerzita Hradec Králové.....	46
3.8.2.5 Středisko handicapovaných - Vysoká škola ekonomická Praha.....	47
4 Vzdělávání osob se zrakovým postižením na Slovensku.....	48
4.1 Školská integrace.....	49
4.2 Vzdělávací program pro zrakově postižené (<i>Vzdelávací program pre zrakovo postihnuté</i>).....	49
4.3 Předškolní vzdělávání zrakově postižených (<i>Predprimárne vzdelávanie zrakovo postihnutých</i>).....	50
4.3.1 Cíle předškolního vzdělávání.....	50
4.3.2 Speciální mateřské školy pro zrakově postižené.....	51
4.4 Základní vzdělávání pro zrakově postižené (<i>Primárne a nižšie vzdelávanie zrakovo postihnutých</i>).....	52
4.4.1 Cíle základního vzdělávání.....	52

4.4.2 Speciální základní školy pro zrakově postižené.....	55
4.5 Střední vzdělávání zrakově postižených (<i>Vyššie sekundárne vzdelávanie zrakovu postihnutých</i>).....	56
4.5.1 Gymnázium.....	56
4.5.2 Střední odborná škola (<i>Stredna odborná škola</i>).....	56
4.5.3 Konzervatoř (<i>Konzervatorium</i>).....	57
4.5.4 Speciální střední školy pro zrakově postižené.....	57
4.6 Vysokoškolské vzdělávání zrakově postižených	57
4.6.1 Cíle vysokoškolského vzdělávání.....	57
4.6.2 Podpůrná centra při vysokých školách.....	58
4.6.2.1 Centrum podpory studentů se specifickými potřebami (<i>Centrum podpory študentov so specifickými potrebami</i>) – Univerzita Komenského Bratislava.....	58
4.6.2.2 Centrum podpory studentům (<i>Centrum podpory študentov</i>) Trnavská univerzita Trnava.....	59
5 Vzdělávání osob se zrakovým postižením na Slovinsku.....	60
5.1 Integrované vzdělávání zrakově postižených na SLO.....	61
5.2 Speciální vzdělávání zrakově postižených na SLO.....	61
5.2.1 Ústav pro nevidomé a slabozraké Lublaň (<i>Závod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana</i>).....	62
5.3 Předškolní vzdělávání (<i>Predškolska vzgoja</i>).....	64
5.3.1 Cíle předškolní výchovy.....	64
5.4 Základní vzdělávání (<i>Osnovnošolsko izobraževanje</i>).....	66
5.5 Středoškolské vzdělávání (<i>Strednješolsko izobraževanje</i>).....	68
5.5.1 Gymnázia (<i>Gimnazija</i>).....	68
5.5.2 Technické vzdělání (<i>Techniško in strokovno izobraževanje</i>).....	69
5.5.3 Profesní vzdělávání (<i>Poklicno izobraževanje</i>).....	69
5.6 Státní univerzity (<i>Državne univerze</i>).....	69
5.6.1 Slovinské sdružení studentů se zdravotním postižením (<i>Društvo študentov invalidov Slovenje</i>).....	70
5.6.2 Univerzita v Lublani (<i>Univerza v Ljubljani</i>).....	71
6 Srovnání možností ve vzdělávání v ČR, SR a SLO.....	72
6.1 Předškolní vzdělávání.....	72
6.2 Základní vzdělávání.....	74

6.3 Středoškolské vzdělávání.....	76
6.4 Vysokoškolské vzdělávání.....	77
ZÁVĚR.....	79
SEZNAM ZKRATEK	
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
SEZNAM PŘÍLOH	
PŘÍLOHY	
ANOTACE	

Úvod

V listině základních práv a svobod České republiky se můžeme v článku s pořadovým číslem 33 dočíst o tom, že každý má právo na vzdělání. Tento článek mě dovedl k myšlence tématu mé diplomové práce, které zní „Možnosti vzdělávání zrakově postižených ve střední Evropě.“

Zajímalo mě tedy jak je to se vzděláním v jiných zemích střední Evropy. Pro potřebu diplomové práce jsem si zvolila země: Česká republika, Slovenská republika a Slovinská republika. Chtěla jsem vědět, do jaké míry si jsou systémy vzdělávání podobné. Zdali v zemích zavládl fenomén posledních mnoha let, a tj. integrace. Či zda se tyto národy stále přiklánějí k tzv. segregovanému vzdělávání. V případě že existuje v těchto zemích segregované vzdělávání, tak kolik institucí, které nabízejí tento způsob vzdělávání, se nachází v rámci jejich území.

První kapitola je zaměřena na zrakové postižení. Obsahuje klasifikace a definice zrakového postižení známých autorů. Je zde rozlišeno několik klasifikací podle různých oborů působnosti např. medicínská, klasifikace Světové zdravotnické organizace (WHO) a nesmí být opomenuta speciálně-pedagogická klasifikace.

Druhá kapitola obecně pojednává o vývoji zrakově postiženého dítěte, možných odlišnostech od intaktních dětí. Obsahem kapitoly je vývoj motoriky a její výcvik, řeč zrakově postižených a sluchové vnímání a jeho rozvoj.

Třetí kapitola již pojednává o systému školství v České republice. Zahrnuje různé paragrafy školského zákona a nabízí náhled do všech úrovní vzdělávání v naší republice. Není ani opomenuta možnost integrovaného či segregovaného vzdělávání, která hraje důležitou roli pro zrakově postižené v dnešní společnosti. V závěru každé podkapitoly je vždy seznam speciálních škol zabývajících se vzděláváním pro zrakově postižené. Všechny školy jsou brány na veřejné úrovni.

Čtvrtá kapitola je členěna podobně jako předchozí kapitola, jsou zde ovšem malé rozdíly. Seznamujeme se v ní se školským zákonem Slovenské republiky i s nezbytnými vyhláškami. Představujeme všechny úrovně vzdělávání jak integrovaného, tak segregovaného.

Pátá kapitola zahrnuje seznámení se školským systémem Slovinské republiky, zde si opět popíšeme jednotlivé úrovně vzdělávání a zmíníme se o segregovaném vzdělávání pro zrakově postižené.

Šestá kapitola srovnává možnosti ve vzdělávání předchozích tří systémů školství. Je rozdělena podle jednotlivých úrovní vzdělávání.

1 Osoba se zrakovým postižením

1.1 Definice osob se zrakovým postižením

Definice osob se zrakovým postižením existuje celá škála. Definice medicínské, definice dle WHO, speciálně-pedagogické definice, zaměřující se na různé oblasti zraku. V této kapitole uvedeme několik definic z pohledu WHO, ale nejvíce se budeme zabývat definicemi z hlediska speciální pedagogiky.

1.1.1 Definice dle WHO

Světová zdravotnická organizace WHO (World Health Organization) definuje osobu se zrakovým postižením, jako osobu se zrakovým postižením, která má postižení zrakových funkcí trvajících po medicínské léčbě anebo po korigování standardní refrakční vady a má zrakovou ostrost horší než 0,3 (6/18) až po světlocit, nebo je zorné pole omezeno pod 10 stupňů při centrální fixaci, přitom tato osoba užívá nebo je potencionálně schopna používat zrak na plánování a vlastní provádění činnosti. (Finková, Růžicková, Stejskalová, 2009)

1.1.2 Definice z pohledu speciální pedagogiky

„ Zrakové postižení znamená zpravidla pro postiženého jedince, že jeho schopnost přijímat vizuální informace je omezena, ztížena. U nevidomých osob, tj. nejtěžší formou zrakového postižení, je tato schopnost úplně vyloučena. “ (Nováková In Pipeková 2006, s. 230)

Za osobu se zrakovým postižením (z pohledu tyflopédie) považujeme toho jedince, který i po optimální korekci (medikamentózní, chirurgické, brýlové apod.) má v běžném životě problémy se získáváním a zpracováváním informací zrakovou cestou (např. čtení černotisku, zraková orientace v prostoru atd.) (Vitásková; Ludíková; Souralová, 2003)

„ Zrakové postižení lze definovat jako absenci nebo nedostatečnost kvality zrakového vnímání. “ (Ludíková; Renotierová 2006, s. 192)

1.2 Klasifikace osob se zrakovým postižením

V této oblasti existuje hned několik druhů klasifikací podle různých oborů působnosti. Jsou jimi například:

- medicínská klasifikace:
 - klasifikace dle posudkového lékařství
 - klasifikace dle lékařské literatury
- klasifikace speciálně-pedagogická
- klasifikace dle stupně zrakového postižení
- klasifikace dle skupin poruch zraku
- školská klasifikace
- klasifikace dle WHO

Pro potřebu této diplomové práce zmíníme klasifikaci dle Světové zdravotnické organizace (WHO), ale budeme se podrobněji zabývat klasifikací medicínskou a speciálně-pedagogickou.

1.2.1 Klasifikace dle WHO

Klasifikace WHO v rámci desáté revize Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů uvádí vymezení zrakových vad dle oblasti postižení zrakového analyzátoru.

- H00 – H06 nemoci očního víčka, slzného ústrojí a očnice
- H10 – H13 onemocnění spojivek
- H15 – H22 nemoci sklery, rohovky, duhovky a řasnatého tělíska
- H25 – H28 onemocnění čočky
- H30 – H36 onemocnění cévnatky a sítnice
- H40 – H42 glaukom
- H43 – H45 onemocnění sklivce a očního bulbu
- H46 – H48 nemoci zrakového nervu a zrakových drah
- H49 – H52 poruchy očních svalů, binokulárního pohybu, akomodace a refrakce
- H53 – H54 poruchy vidění a slepota
- H55 – H59 jiné nemoci a oční adnex

V jiných zdrojích můžeme najít odlišnou klasifikaci dle WHO, která je rozdělena mezi pět kategorií zrakového postižení a je založena na zrakové ostrosti do dálky a stavu zorného pole.

a) Střední slabozrakost

zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30)

- minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10 – 1/10

b) Silná slabozrakost

zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10)

- minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10 – 1/20

c) Těžce slabý zrak

a) zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) -
minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20 – 1/50

b) koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20°, nebo jediného funkčně
zdatného oka pod 45°

d) Praktická slepota

zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit

nebo omezení zorného pole do 5° kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není
postižená

e) Úplná slepota

ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu
s chybou světelnou projekcí

1.2.2 Klasifikace medicínská

Medicínskou klasifikaci můžeme rozdělit ještě do několika různých podskupin dle lékařské způsobilosti.

1.2.2.1 Klasifikace dle posudkového lékařství

Klasifikovat osoby se zrakovým postižením je možno i z hlediska posudkového lékařství a pro jeho účely. Níže uvedená klasifikace je využívána pro posouzení míry poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti. Stanovuje se podle dosažené zrakové ostroty s korekcí do blízka i do dálky, zorného pole a případných potíží s přihlédnutím k intelektovým schopnostem a postižení sluchu. (Vyhláška č. 284/1995 Sb., příloha č. 2, kapitola VII, oddíl A)

- střední slabozrakost (zraková ostrota s nejlepší možnou korekcí 6/18 – 6/60,
- silná slabozrakost (6/60 – 3/60),
- těžce slabý zrak (3/60 – 1/60 či zúžení zorného pole obou očí pod 20°, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45°),
- praktická nevidomost (1/60 – až světlocit, nebo omezení zorného pole do 5° kolem centrální fixace,
- úplná nevidomost (ztráta zraku se zachováním světlocitu s chybnou světelnou projekcí až naprostá ztráta světlocitu),
- vady zorného pole (např. defekty zorného pole sektorové, omezení zorného pole pod 45°, oboustranné centrální skotomy),
- ztráta jednoho oka (úrazová nebo jiná etiologie, nebo ztráta vidění na jednom oku)
- obrna horního víčka (s úplným uzávěrem oční štěrbin, nebo například lagophthalmus, atd.),
- obrny očních svalů na jednom oku (kdy oko je vyloučeno z vidění),
- jiné poruchy vidění (např. ztráta binokulárního vidění, trvalá diplopie),
- jiné poruchy a nemoci oka (např. vleké nebo ustálené formy částečně poškozující funkci oka, ať jsou jednostranné či oboustranné),
- stavy po nitroočních operacích, stavy po implantaci čočky,
- nádory oka.

1.2.2.2 Klasifikace dle lékařské literatury

Kuchynka (2000) ve své publikaci uvádí kategorizaci zrakových postižení, kde je zřejmý faktor preferující stav zorného pole.

- Normální zrak – zraková ostrost větší než 6/18
- Zrakové postižení – zraková ostrost je v rozmezí 6/18 – 6/60
- Vážné zrakové postižení – zraková ostrost je v rozmezí 6/60 – 3/60
- Slepota – zraková ostrost je menší než 3/60

Dotřelová in Kraus (1997) vymezuje ztrátu zraku takto: „Z hlediska sociálně - zdravotnického je pokles centrální zrakové ostrosti pod 6/18 na lepším oku s optimální korekcí hodnocen jako ztráta zraku.“ Na základě míry zrakové ostrosti a zúžení zorného pole vymezuje slabozrakost a nevidomost.

Slabozrakost

Slabozrakost definuje Dotřelová in Kraus (1997) jako „Ireverzibilní pokles zrakové ostrosti na lepším oku pod 6/18 až 3/60 včetně.“ Z praktického hlediska je slabozrakost rozdělena na lehkou (6/18 – 6/60 včetně) a těžkou (6/60 – 3/60 včetně).

Nevidomost

Nevidomost je ireverzibilní pokles centrální zrakové ostrosti po 3/60 – světlocit. Kdy lze rozlišovat nevidomost praktickou, pokles zrakové ostrosti pod 3/60 do 1/60 včetně nebo je poškozeno zorné pole, kdy je zachována percepce v intervalu 5 až 10 stupňů. Skutečná nevidomost nastává dle Dotřelové při poklesu centrální zrakové ostrosti pod 1/60, což představuje zachovalý světlocit, případně zachovalé zorné pole v rozsahu 5 stupňů a méně. Totální slepota představuje zachovalý světlocit s chybnou projekcí až po ztrátu světlocitu.

Hycl, Trybučková (2008) ve své publikaci uvádění následující klasifikaci zrakového postižení:

- a) **Ztráta zraku** je hodnocena jako pokles zrakové ostrosti pod 6/18 s korekcí na lepším oku.
- b) **Slabozrakost** je vizus lepšího oka pod 6/60 až 3/60 včetně.
Rozlišujeme: **lehkou slabozrakost**, která je do 6/60 včetně,
těžkou slabozrakost, která spadá pod 6/60 do 3/60.
- c) **Nevidomost** je pokles vizu pod 3/60 až po světlocit.
- d) **Praktická nevidomost** je definována buď jako pokles vizu pod 3/60 do 1/60 včetně, nebo binokulárně zorné pole méně než 10°, ale více než 5°.

- e) **Skutečná nevidomost** je pokles vizu pod 1/60 až světlocit nebo oboustranné zorné pole pod 5°.
- f) **Plná slepota** je od světlocitu s chybnou projekcí světla po ztrátu světlocitu (amauróza).

1.2.3 Klasifikace z pohledu speciální pedagogiky

Speciálně-pedagogická klasifikace vychází z lékařské klasifikace. Speciální pedagogika přikládá významnou roli etiologii zrakového postižení, době zniku zrakového postižení, reparabilitě i ireparabilitě postižení a dalším přidruženým postižením. Z pohledu speciální pedagogiky je obor, jehož objektem je právě osoba se zrakovým postižením tyflopédie, v literatuře se můžeme setkat i se synonymem oftalmopédie.

1.2.3.1 Klasifikace z hlediska postižení zrakových funkcí

Klasifikace dle Květoňové - Ševcové

Květoňová – Ševcová (2000) rozlišuje pět skupin poruch zraku:

- ztráta zrakové ostrosti,
- postižení šíře zorného pole,
- okulomotorické problémy,
- obtíže se zpracováním zrakových informací,
- poruchy barvocitu.

Potíže při ztrátě zrakové ostrosti

Míra snížení zrakové ostrosti může být různá, jedinec může mít potíže při rozlišování detailů a drobných předmětů, u rozlišování velkých předmětů se problémy nemusejí projevit.

Postižení zorného pole

Postižení zorného pole může jedince omezit v oblasti prostorové orientace a samostatného pohyby, ale například i v oblasti orientace na ploše, při zvládání školních i pracovních povinností. Typy postižení zorného pole jsou např. tyto: výpadky v zorném poli periferního či centrálního charakteru, zúžení zorného pole zprava či zleva, jednostranné či oboustranné.

Okulomotorické problémy

Okulomotorické potíže mohou nastat porušení koordinace pohybu očí. Projeví se např. při cílených pohybech vedoucích k uchopení nějakého předmětu, při sledování dráhy předmětu, který se pohybuje.

Zpracování informací získaných zrakem

Potíže nastávají v oblasti zrakových center v mozkové kůře. U poruchy, která je nazývána jako „Korova slepota“, má jedinec potíže se zpracováním zrakové informace, i když není poškozen zrakový nerv ani retina. Někdy chybí světlocit, jindy je částečně zachován. Korova slepota může být dočasná, jedinec si domýšlí, co viděl.

Poruchy barvocitu

Oko je běžně schopno rozlišovat různé délky elektromagnetického vlnění a dekodovat je v podobě barev. Vlnové délky, které je oko schopno zachytit a dekodovat, se nacházejí v rozmezí 380 – 780 nm. Čípky, které zajišťují barevné vidění, nejsou v určitých situacích schopny rozlišit konkrétní vlnovou délku, chybí např. čípkové pigmenty určitého typu či žádné čípkové pigmenty jedinec nemá.

1.2.3.2 Klasifikace z hlediska stupně zrakového postižení

- osoby nevidomé
- osoby se zbytky zraku
- osoby slabozraké
- osoby s poruchami binokulárního vidění

Osoby nevidomé

Definice nevidomosti podle Jesenského (1988, s. 33):

„Defekt obou očí, při kterém nevznikají zrakové počítky.“

Definice nevidomosti podle Flenerové (1982, s. 14):

„Stav nevyvinutí nebo úplné ztráty zrakové funkce a tím nemožnost zrakového vnímání.“

Definice nevidomosti podle Květoňové (1998, s. 19):

„Neschopnost vnímat zrakem, i když je zachováno určité zrakové cití – světlocit.“

Definice nevidomých osob podle Ludíkové (2004) :

„Osoby nevidomé jsou chápány jako kategorie osob s nejtěžším stupněm zrakového postižení a patří sem děti, mládež a dospělý, kteří mají zrakové vnímání narušeno na stupni nevidomosti (slepoty).“

Rozlišujeme nevidomost praktickou, skutečnou a plnou.

Osoby se zbytky zraku

Záškodná (1985, s. 117)

„Zbytky zraku jsou souhrnné označení pro stupeň poškození vidění, které umožňuje hrubou orientaci v osvětleném prostoru. Částečné vidění se v průběhu života může měnit jak ve směru zlepšení, tak i zhoršení.“

Ludíková (in Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, s. 45)

„Mezi slabozrakostí a nevidomostí je hraniční oblast zbytků zraku, která bývá oftalmology definována v mezích zrakové ostrosti 3/60 – 0,5/60.“

Jesenský (1994, s. 55)

„Osoby, které jsou s to vidět světlo, nebo se podle něho orientovat a využívat ho ke své činnosti.“

Flenerová (1985, s. 13) do kategorie zbytků zraku zahrnuje:

„Děti, mladistvé a dospělé, jejichž vada zraku spočívá ve vadě nebo poruše zrakového orgánu takového rozsahu, že dochází k postižení zrakového vnímání na stupni zbytků zraku.“

Osoby slabozraké

Ludíková (in Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, s. 43)

„Na poli speciální pedagogiky představují kategorii osob slabozrakých skupinu, dětí, mládeže a dospělých, kteří mají zrakové vnímání na úrovni slabozrakosti.“

Keblová (2001, s. 33)

„Slabozrakost je souhrnné označení pro snížení zrakové ostrosti různého původu.“

Květoňová (1998, s. 19)

„Slabozrakost představuje snížení zrakové ostrosti obou očí, a to i s optimální brýlovou korekcí od 5/15 do 3/50.“

Flenerová (1985, s. 10)

„Orgánová vada zraku, která se projevuje částečným nevyvinutím, snížením nebo zkreslením činností zrakového analyzátoru obou očí a v důsledku toho poruchou zrakového vnímání.“

Osoby s poruchami binokulárního vidění

Definice podle Ludíkové (Ludíková 1988):

„Poruchy binokulárního vidění vznikají na základě částečného omezení zrakové funkce jednoho oka.“

Definice podle Jesenského (Požár, Jesenský in Květoňová 1994):

„Porušení fyziologické spolupráce pravého a levého oka.“

Definice podle Nemétha: (Ludíková in., Valenta 2003, s. 183)

„Stav, při kterém se na sítnici obou očí nevytváří rovnocenné obrazy, které by po splynutí vytvořily prostorový vjem – zabezpečily stereoskopické hloubkové vidění.“

1.2.3.3 Klasifikace z hlediska doby vzniku

- Vrozené (kongenitální, prenatální a perinatální)
- Získané (postnatální, juvenilní, senilní)

1.2.3.4 Klasifikace z hlediska etiologie

- Orgánové
- Funkční

1.2.3.5 Klasifikace z hlediska doby trvání

- Akutní (krátkodobé)
- Chronické (dlouhodobé, trvalé, progresivní)
- Recidivující (opakující se)

2 Vývoj zrakově postiženého dítěte

Mnoho autorů uvádí, že dítě vnímá 75 – 80% podnětů právě zrakem. V tomto směru je dítě s těžkým zrakovým postižením ošizeno o okamžité získávání informací. Nejdůležitější roli ve vývoji dítěte hraje rodina a prostředí, ve kterém vyrůstá. Proto je velmi důležité, aby rodina dítěti zprostředkovávala co nejvíce podnětů i jiným způsobem, např. hmatem, sluchem a jinými smysly, které jsou důležité pro jeho stimulaci a další rozvoj.

Vývoj zrakově postiženého dítěte se nijak zvláště neliší od vývoje intaktního dítěte. Musíme však přihlídnout ke stupni a charakteru postižení, pak můžeme ve vývoji nalézat mírné odchylky a opoždování v určitých oblastech.

V této kapitole si popíšeme vývoj motoriky, řeči a sluchu u těžce zrakově postiženého dítěte a možnosti jeho výcviku a rozvoje. Poukážeme také na odchylky od vývoje intaktního dítěte.

2.1 Vývoj motoriky

Motorika tvoří celkovou pohyblivost dítěte. Hraje významnou roli v jeho výchově a vzdělávání. Největší odchylky v hybnosti pozorujeme u dětí s vrozenou slepotou. V důsledku absence zrakových vjemů a možnosti zpětné vazby je značně opožděný vývoj v oblasti hrubé motoriky.

Hrubá motorika představuje pohyby celého těla, pohyby velkých svalových skupin. Jde o ovládání a držení těla, koordinaci horních a dolních končetin a rytmitizaci pohybů.

Rodina nese velký podíl na tom, jak dalece se dítě se zrakovým postižením bude v pohyblivosti opoždovat. Včasný dostatek podnětů vytváří základ pro správný vývoj dítěte.

S výcvikem hrubé motoriky je nutné začít již v kojeneckém období. Mnohé těžce zrakově postižené děti nechtějí ležet v poloze na bříšku a nerady zvedají v této poloze hlavičku, avšak pro další vývoj dítěte je tato poloha velmi důležitá, protože mu posiluje zádomé a krční svaly. Zvolením vhodné hry mohou rodiče přimět dítě ležet na bříšku.

Těžce zrakově postižené dítě jen zřídka kdy leze samo, proto musí být rodiči k lezení a převracení povzbuzováno. Ve stejném věku, jako dítě zdravé zvládá samostatné posazení, při tomto úkonu však se začátku potřebuje pomoc, která s postupem času již není potřebná. Postavit se zrakově postižené dítě dokáže také ve stejném věku jako intaktní, ovšem delší dobu potřebuje k tomu, aby se naučilo chodit.

Správné zvládnutí chůze je pro těžce zrakově postižené dítě nezbytné. Při výcviku správné chůze musíme dítěti velmi pomáhat. K získání jistoty při pohybu je nutné dávat mu co nejvíce podnětů a příležitosti k pohybu, aby mělo možnost běhat či skákat, např. při hrách. Tak se dítě naučí pohybu rychleji a s větší jistotou.

Velmi rychle se zrakově postižené dítě naučí vnímat části svého těla, ale až později chápe vztahy mezi tělem a prostředím. Příkladem může být: rozpoznání levé a pravé strany, rozpoznání směru (nahoru, dolů, atd.) a umístění (v, nad, aj.), ve vztahu k vlastnímu tělu.

Je velmi důležité, aby se dítě se zrakovým postižením cítilo sebejistě ve známém prostředí a mohlo tak rozvíjet další dovednosti. Pro bezpečné zvládnutí mnoha dalších tělesných úkonů, je důležité zvládnout rovnováhu. Tu je třeba udržovat plynulými, hladkými pohyby, nikoli rychlými a trhavými. Udržovat rovnováhu je možno udržovat několika jednoduchými cviky a hrami (krátký stoj na jedné noze, chůze po nataženém laně na zemi, napodobování zvířat, aj.).

Jemnou motorikou rozumíme motoriku prstů a artikulačních orgánů. Je řízena aktivitou drobných svalů a vypovídá o manipulačních schopnostech.

Jemné pohyby ruky umožňují dítěti přiměřený prostorový odhad a dobrou koordinaci pohybu ruky v závislosti na vizuálním vyhodnocení situace. Při adekvátním rozvíjení se jemná motorika jeví jako prostředek kompenzace (vnímání hmatem) a často bývá na vyšší úrovni než u intaktních dětí.

Mimořádný význam pro zdárný rozvoj jemné motoriky má kojenecké období (od narození po 12 měsíců). Důležité je vědomě povzbuzovat kojence k braní věcí do rukou, otáčení hlavičky, posazení a postavení. Těžce zrakově postižené dítě, jemuž chybějí zrakové podněty, neužívá své ruce často až do věku šesti, sedmi měsíců, oproti tomu intaktní dítě pozoruje a začíná si hrát se svými prsty v průběhu třetího a čtvrtého měsíce. Důležité je, aby rodiče co nejdříve učili dítě hrát si s rukama, brát a pouštět různé předměty. V době, kdy se dítě posadilo, je třeba pokračovat v podnětnosti a učení. Možností může být rozložení hraček a jiných zajímavých předmětů před dítě, aby mohlo vyhledávat, ohmatávat, uchopit a pustit zkoumané. Dítě bychom měli seznámit se všemi předměty, jež používá a mělo by tyto předměty prozkoumávat i z jiných hledisek, např. tloušťka, tvar, aj.

Těžce zrakově postižené dítě by se rovněž mělo podílet na pohybech souvisejících s podáváním stravy (dotýkat se láhve oběma rukama, vnímat pohyb lžice z talíře do úst).

2.2 Řeč

Řeč u nevidomých má kompenzační funkci, protože do jisté míry nahrazuje smyslovou zkušenost. Pro zrakově postižené má řeč velký význam. Napomáhá vývoji poznávacích procesů, udržuje kontakt se společností a zmenšuje tak izolaci postiženého. Literatura uvádí, že na vývoji řeči se zrak podílí asi 30%. Z tohoto důvodů můžeme potvrdit tvrzení mnoha autorů, že ontogeneze u zrakově postižených se oproti intaktním opožděje. Podle Seemana (1974), děti zcela nevidomé od narození začínají mluvit až o půl roku později než vidící jedinci. Felden (1974) hovoří až o osmi- až desetiměsíčním opoždění. Sovák (1981) uvádí, že vývoj u těchto dětí je opožděný, ale v pozdějším věku není omezený.

Lechta (2002) uvádí, že již od samého začátku vývoje, hlavně v období napodobujícího žvatlání, můžeme pozorovat opoždění ve vývoji řeči.

Rozvoj slovní zásoby hodně souvisí s podnětností prostředí, ve kterém dítě žije. Zvláštností jejich slovní zásoby ovlivňuje fakt, že při smyslovém poznávání světa jsou odkazovány na hmat a sluch. Přitom některé části předmětů se tímto způsobem vnímat nedají. (Kolouchová, 1989)

Narušená komunikační schopnost může u zrakově postiženého dítěte vzniknout v závislosti na jejich opožďování motorického vývoje. Nejčastěji se u těchto dětí vyskytují tyto vady řeči:

- sigmatizmus – vadná výslovnost sykavek, včetně polosykavek („šišlání“),
- lambdacizmus – vadná výslovnost hlásky [l],
- rotacizmus – vadná výslovnost hlásky [r],
- verbalismus – jednotlivý mluvní projev, záměrné používání bezobsažného slova, tzn. užití slova, kterému sám komunikant nerozumí nebo je užívá v neadekvátní situaci. (Dvořák 2001)

Brieland (1950) podle Požára (1987 in Kolouchová 1989) uvádí následující řečové rozdíly mezi vidícími a nevidícími:

- nevidomí vykazují sníženou hlasovou variaci,
- nevidomým chybí přiměřená hlasová modulace,
- nevidomí, na rozdíl od intaktních, mají tendenci hovořit hlasitěji,
- nevidomí jsou typičtí neracionálními gesty a nepřiměřenou pantomimikou,

- nevidomí hovoří pomaleji,
- nevidomí při artikulaci nepohybují ústy tak intenzivně jako vidící.

Verbalismus u zrakově postižených

Slovník nevidomého dítěte může do jisté míry kompenzovat smyslové zkušenosti, pokud má dostatečnou zásobu konkrétních představ o určitých skupinách předmětů. Jestliže neexistuje ani určité minimum předmětových představ, je jeho slovník málo konkrétní a dochází tak k verbalismu.

Verbalismus znamená, že dítě používá značné množství slov, přičemž nechápe jejich smysl (např. slova označující barvy). (Lechta, 2002)

Solnceva (1980) uvádí, že v předškolním věku je komunikace nevidomého dítěte často samoučelná a projevuje se v tom, že dítě mechanicky napodobuje dospělého, používá slova a věty, aniž by často obsah chápal. Dítě si neuvědomuje, že dělá něco špatně, protože odpovědi z jeho okolí bývají pozitivní. Takováto reakce dospělých však dítě stimuluje k dalšímu hromadění formálně osvojených slov, jež může použít v určité situaci.

Na rozdíl od vidících, u nichž se zevšeobecnování potřebné k výstavbě pojmů, formují na základě poznání konkrétních předmětů, nevidomé děti vyčleňují podstatné znaky předmětů pomocí slova.

Dnes je verbalismus chápán jako jev, který není neměnný. Vhodnými metodami výuky, speciálním organizováním poznávacích činností, ho lze výrazně korigovat. Předcházet verbalismu nebo jej redukovat lze v případě, kdy dáme možnost nevidomému dítěti manipulovat s předměty, jejichž názvy si mají osvojit, jestliže se tedy zaměříme na rozšíření okruhu praktických zkušeností. (Lechta, 2002) Vhodné je vyhledat odbornou pomoc a předat dítě do péče logopeda.

2.3 Sluchové vnímání

Sluch poskytuje člověku až 15% všech informací z okolního prostředí. Vnímání řeči umožňuje dorozumívání mezi lidmi, předávání poznatků. Z její melodie, rytmu a intonace lze odvodit vlastnosti lidí. Vnímání neartikulovaných zvuků zajišťuje estetické prožitky při poslechu hudby, upozorňuje na nebezpečí apod. Sluch umožňuje i zrakově těžce postiženému orientovat se v prostoru.

Není dokázáno, že děti s těžkým zrakovým postižením by měly vrozenou lepší schopnost sluchového vnímání, přestože už od útlého věku jsou daleko pozornější ke zvukům.

Je to zapříčiněno převážně tím, že chtějí vědět, co se v jejich okolí děje. Až v průběhu vývoje dítěte se zvyšuje citlivost tohoto smyslu. K rozvoji sluchového vnímání napomáhají různé speciální sluchové činnosti a hry, jež rozvíjí i sluchovou paměť.

U dítěte s těžkým zrakovým postižením je nutno rozvíjet schopnost sluchového vnímání co nejdříve a přitom se zaměřit na osvojení sluchových dovedností, rozvoj sluchové paměti, výchovu k sluchové pozornosti atd. Prostřednictvím sluchu mohou získávat i takové informace, které zčásti nahrazují vyloučenou možnost zrakového vnímání, neboť svět je plný různých zvuků. Dítě by se mělo naučit slyšet a sledovat hovor, rozeznávat co se říká, odkud hlas přichází, eliminovat šumy, poznávat osoby podle hlasu a mnoho dalšího. Nutností je upozornit dítě na zvuky, které mu pomáhají při orientaci v prostoru, vysvětlit jejich původ a v začátcích sluchového výcviku mu pomoci se zorientovat se ve směsí zvuků, které ho obklopují.

Poslouchání je důležité pro rozvoj orientace v prostoru a celkové mobility. Opakováním stejných sluchových počitků se dítě naučí, že intenzita zvuku je dána vzdáleností zvuku. Výcvikem získává stále lepší schopnost eliminovat jemné zvuky a šelesti. Učí se poznávat přicházející kroky, určit podle nich známé osoby, rozeznávat padající předměty na podlahu, zpěv ptáků či zvuky nástrojů. Mladší děti poznávají osoby podle barvy řeči a jsou schopné odhadnout jejich náladu, starší dokonce i povahu. I když jsou sluchové představy o prostoru méně přesné než hmatové, pro dítě s těžkým zrakovým postižením je nepřímé vnímání prostoru sluchem výhodnější, neboť získává informace pro svou orientaci rychleji a z větší vzdálenosti. K sluchovému vnímání prostředí využívají přímý zvuk či ozvěnu.

Konečné výsledky sluchového výcviku dětí s těžkým zrakovým postižením jsou ovlivňovány řadou faktorů. Mezi ně patří systematickosti cvičení sluchu, stupeň rozumové vyspělosti, funkční kapacita a stav nervového systému, kvalita předškolní výchovy aj.

Zásady výcviku sluchového vnímání u těžce zrakově postižených:

- začít se cvičením sluchu co nejdříve po narození dítěte,
- podřídit věku dítěte druh aktivity, stupeň náročnosti i metodu sluchového výcviku,
- rozvíjet pozornost, představivost, paměť, city i myšlení,
- začít v nehluchém prostředí, postupně zvyšovat hladinu zvuku,
- zaměřit se na nácvik aktivního poslechu hudby.

Některé vybrané hry a cvičení na rozvoj sluchového vnímání jsou přiloženy v příloze č. 1.

3 Vzdělávání osob se zrakovým postižením v České republice

Obsahem této kapitoly je vymezení možností vzdělávání zrakově postižených v rámci České republiky. Zmíníme se zde o možných formách vzdělávání (integrované a speciální), o možnosti využití asistenta pedagoga, stupních vzdělávání a jejich cílů, představíme si Rámcový vzdělávací program. Zmíníme některé speciální školy pro žáky se zrakovým postižením. V rámci vysokých škol se budeme zabývat funkcemi některých podpůrných center. Zmíníme i potřebné zákony a vyhlášky upravující vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen DŽS) se speciálními vzdělávacími potřebami.

Nejdůležitější částí zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), bude pro naše potřeby § 16 – Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Česká republika je rozdělena do čtrnácti vyšších územních samosprávních celků, jinak nazývaných jako kraje. Rozdělení republiky v rámci krajů nám podrobněji ukazuje obrázek č. 1. Vzdělávání v České republice spadá pod orgány Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT).

Obr. 1

Dostupné na:

< <http://www.hajduch.net/system/files/image/cesko/obyvatelstvo/kraje-cr.jpg> >

Z výběrového šetření osob se zdravotním postižením z roku 2007, které prováděl český statistický úřad lze jen orientačně vyčíslit počet zrakově postižených ve věku od 3 – 26 let (jakožto cílová skupina určena pro naši práci). Počet osob se zrakovým postižením by dosáhl přibližně hodnoty 11 221 jedinců v tomto věku v České republice.

Dostupné na: <<http://spc-info.upol.cz/profil/wp-content/uploads/2011/05/22.pdf>>.

Přesto, že má Česká republika (dále jen ČR) čtrnáct krajů, ne všechny jsou schopné zajistit na svém území speciální školy (mateřské, základní, střední aj.) pro zrakově postižené. Je jen velmi málo krajů, které toto speciální školství poskytují. Jedním z mnoha důvodů nízkého počtu těchto škol je fakt, že se čím dál více opouští od segregace modulu vzdělávání a přechází se k integraci mezi intaktní vrstevníky.

Pro zrakově postižené to ovšem neznamena, že když ve svém kraji nemají speciální školu pro zrakově postižené, jsou jim brány vzdělávání v jejich kraji zavřeny. Naopak s přibývajícím tlakem a zájmem nejen vědy, ale i techniky a především společnosti o zrakově postižené narůstají možnosti integrovat takto postižené DŽS do běžných škol.

3.1 Formy vzdělávání zrakově postižených v ČR

Každý rodič má možnost zvolit pro svého potomka jakoukoliv formu vzdělávání, ať už spolu s intaktními spolužáky, či se stejně handicapovanými.

Jak ukládá vyhláška č. 73/2005, §3, odst. 1, je možné v ČR vzdělávat takto postižené dítě několika formami:

„Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením je zajišťováno

- a) formou individuální integrace,*
- b) formou skupinové integrace,*
- c) ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením, nebo*
- d) kombinací forem uvedených pod písmeny a) až c).“*

3.1.1 Forma integrovaného vzdělávání

Jednou z možností, dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., je vzdělávání formou integrace. Vzdělávání je umožněno buď formou individuální integrace, anebo formou skupinové integrace.

Definice integrace dle Jesenského (in Michalík, 1999, s. 11):

„Dynamický, postupně se rozvíjející pedagogický jev, ve kterém dochází k partnerskému soužití postižení a intaktní úrovní vzájemně vyvážené adaptace během jejich výchovy a vzdělávání a při jejich aktivním podílu na řešení výchovně vzdělávacích situacích.“

Definice integrovaného vzdělávání dle Průchy (2003, str. 87):

„Přístupy a způsoby zapojování žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol. Cílem je poskytnout i žákům s těžkými a trvalými zdravotními postiženími společnou zkušenost s jejich zdravými vrstevníky, a přitom respektovat jejich specifické potřeby.“

3.1.1.1 Individuální integrace

Dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., § 3, odst. 2 se individuální integrací rozumí vzdělávání žáka:

- a) v běžné škole, nebo,
- b) v případech hodných zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

Přednostně je ale žák se zdravotním postižením vzděláván formou individuální integrace, a to v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám, podmínkám a možnostem školy.
(Vyhláška č. 73/2005 Sb., § 3 odst. 4)

3.1.1.2 Skupinová integrace

„Skupinovou integraci se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.“ (Vyhláška č. 73/2005 Sb., § 3 odst. 3)

3.1.2 Forma speciálního vzdělávání

Forma speciálního vzdělávání je tu pro žáky, kterým nemusí vyhovovat individuální či skupinová integrace nebo jim to nedovoluje charakter a stupeň postižení.

„Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem,

na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělání může ředitel školy ve výjimečných případech jednotlivým žákům a studentům se zdravotním postižením prodloužit, nejvýše však o 2 školní roky.“

(Zákon č. 561/2004, §16, odst. 9)

Jednou z výhod je i to, že DŽS se zrakovým postižením mají právo na bezplatné využití učebních, speciálních didaktických a kompenzačních pomůcek. Tuto skutečnost upravuje §16, odst. 7 Školského zákona č. 561/2004 Sb. takto:

„ Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Děti, žáci a studenti, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma.“ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že škola je povinna umožnit DŽS, vyžaduje-li to jejich zrakové postižení, vzdělávání pomocí Braillova hmatového písma, a to bez výhrad, stejně tak i poskytnout vhodné materiály a pomůcky.

Pro účely vzdělávání žáku se zrakovým postižením v rámci speciálního školství existují ze zákona č. 561/2004 Sb. (Školský zákon) tyto školy:

- mateřská škola pro zrakově postižené
- základní škola pro zrakově postižené
- střední škola pro zrakově postižené
- střední odborné učiliště pro zrakově postižené
- odborné učiliště pro zrakově postižené
- praktická škola pro zrakově postižené
- gymnázium pro zrakově postižené
- střední odborná škola pro zrakově postižené
- konzervatoř pro zrakově postižené

Součástí všech speciálních škol primárně určených pro vzdělávání zrakově postižených je **Speciální pedagogické centrum.**

„Centrum poskytuje poradenské služby žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním integrovaným ve školách a školských zařízeních, žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním ve školách, třídách, odděleních nebo studijních skupinách s upravenými vzdělávacími programy, žákům se zdravotním postižením v základních školách speciálních a dětem s hlubokým mentálním postižením.“

(Vyhláška č. 72/2005, §3, odst. 1)

Speciálně pedagogické centrum (dále jen SPC), podporuje a provází rodiny dětí se zrakovým postižením. Poskytuje poradenskou činnost DŽS se zrakovým postižením, ale i rodičů a pedagogickým pracovníkům, školským zařízením a všem, kteří mají co dočinění s integrací zrakově postižených. Zajišťuje komplexní péči před vzděláváním i během něho. Vyhledává vhodné školy pro integraci. Doporučuje a zapůjčuje kompenzační pomůcky, speciální didaktické materiály, učební pomůcky. Zajišťuje sociálně právní činnost a pomáhá při volbě povolání. Můžeme říci, že SPC má velký podíl na úspěšnosti školské integrace, vzhledem k jejich oblasti působnosti a nabízených služeb.

3.2 Asistent pedagoga

Asistent pedagoga se výrazně uplatňuje ve školách a třídách s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří se neobejdou bez odborné pomoci. Asistent jim zprostředkovává učivo podle individuálního vzdělávacího plánu (dále jen IVP) s ohledem na druh a stupeň jejich postižení, pomáhá jim zapojit se do sociálního dění ve třídě nebo zprostředkovává komunikaci. Spolu s učitelem se podílí na tvorbě IVP, navrhuje užití pomůcek, výukových metod apod. (Průcha, 2009)

Pozice asistenta pedagoga je ve školském zákoně ukotvena následovně:

„Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.“

(Zákon č. 561/2004 Sb., §16, odst. 9)

Asistent pedagoga vždy pracuje pod metodickým vedením pedagoga – třídního učitele nebo učitele odborných předmětů, který zodpovídá za průběh i výsledky vzdělávání.

Žádost o zřízení funkce asistenta pedagoga podává ředitel školy příslušnému zřizovateli školy (MŠMT, OŠ KÚ – odbor školství krajského úřadu). Ten po posouzení žádosti rozhodne

o svém stanovisku a písemně vyrozumí ředitele školy zda – li byla funkce asistenta pedagoga povolena, či zamítnuta.

Dostupné na < <http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploads/zi.pdf> >

Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:

- individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí,
- individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky,
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti,
- pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou,
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka.

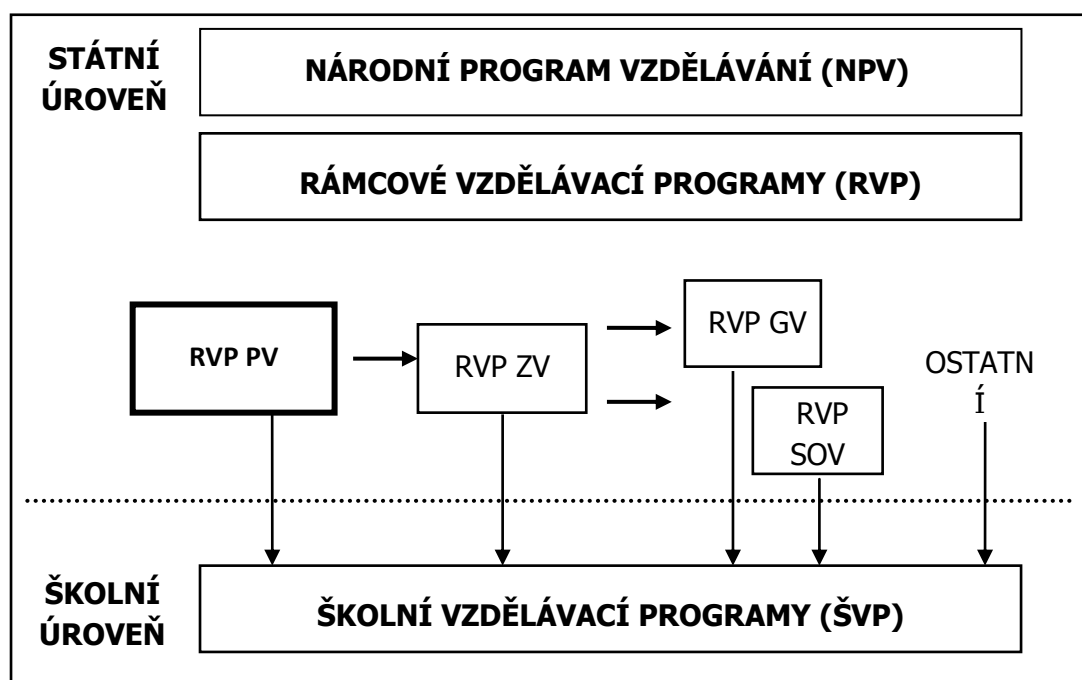
3.3 Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy spolu s Národním programem vzdělávání spadají do státní úrovně kurikulárních dokumentů. Rámcové vzdělávací programy na rozdíl od Národního programu vzdělávání vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání, kdežto Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělání jako celek. Pro naši potřebu jsou nejdůležitější Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP), které jsou závazné pro všechny školy v České republice.

Z RVP si každá škola vypracovává svůj vlastní a pro ni závazný Školní vzdělávací program, který spadá již do školské úrovně. Všechny tyto dokumenty jsou dokumenty veřejnými, tudíž jsou přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. (RVP pro ZV)

Rozdělení programů můžeme pozorovat na obr. č.2.

Obr. č. 2

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání, RVP SOV – Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání.

Rámcové vzdělávací programy:

- vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatněním získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě,
- vycházejí z koncepce celoživotního vzdělávání,
- formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání,
- podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

Každý RVP obsahuje charakteristiku vzdělávání, pojetí a cíle vzdělávání, klíčové kompetence, jakožto soubory činnostně zaměřených a prakticky užitelných výstupů, které se propojují a doplňují. Vzdělávací oblasti a průřezová témata. Konkrétněji se s tímto obsahem seznámíme u příslušných kapitol vzdělávání.

3.4 Předškolní vzdělávání zrakově postižených

Po dosažení tří let věku dítěte může být dále vzděláváno nejen v rodině, ale také v institucionální formě předškolního vzdělávání, tedy v mateřské škole, a to zpravidla do šesti let. V České republice není vzdělávání v mateřských školách povinné, je pouze doporučeno, aby mateřskou školu navštěvovalo dítě alespoň jeden rok před nástupem na základní školu.

Děti se zrakovým postižením mohou být vzdělávány buď v mateřských školách pro zrakově postižené s upraveným programem podle speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, které snáze splňuje základní povinné podmínky a v mnoha ohledech jim i lépe vyhovuje. Nebo v běžné mateřské škole formou individuální či skupinové integrace. Právě integrace do běžné mateřské školy však umožňuje přiblížení se normálnímu prostředí a oslabení určité izolace dítěte i jeho případnému vylučování ze společnosti. Je pouze na rozhodnutí rodičů jakému vzdělávání, pro svého potomka, dají přednost.

3.4.1 RVP PV

„Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou (kompetentní, způsobilou) zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny (zejména v prostředí jemu blízkém, tj. v prostředí rodiny a školy), a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně očekávají.“ (RVP PV, 2004, s. 7)

Podmínky pro vzdělávání zrakově postižených v předškolním vzdělávání

Dítě se zrakovým postižením potřebuje mnohem individuálnější přístup než intaktní dítě. Dle RVP PV jsou pro integraci zrakově postižených podmínky pro vzdělávání plně vyhovující, pokud je splněno následující:

- je zajištěno osvojení specifických dítětem zvládnutelných dovedností zaměřených na samostatnost a sebeobsluhu,
- prostředí je bezbariérové, s ohledem na zrakové postižení dítěte pro ně maximálně bezpečné,

- je dodržována předepsaná zraková hygiena,
- je vytvářena nabídka alternativních (zvládnutelných) aktivit,
- jsou využívány vhodné kompenzační (technické, optické a didaktické) pomůcky a hračky,
- počet dětí ve třídě je snížen,
- je zajištěna přítomnost asistenta (podle stupně a míry postižení).

Klíčové kompetence

Klíčovými kompetencemi pro předškolní vzdělávání, které by mělo dítě ukončující předškolní vzdělávání zvládat, jsou:

a) kompetence k učení

- soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při to jednoduchých pojmů, znaků a symbolů,
- získanou zkušenost uplatňuje v praktických situacích a v dalším učení,
- odhaduje své síly, učí se hodnotit svoje osobní pokroky i oceňovat výkony druhých, aj.

b) kompetence k řešení problému

- všímá si dění i problémů v bezprostředním okolí,
- problémy řeší na základě bezprostřední zkušenosti, postupuje cestou pokusu a omylu,
- chápe, že vyhybat se řešení problémů nevede k cíli, aj.

c) kompetence komunikativní

- ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky,
- v běžných situacích komunikuje bez zábran a ostychu s dětmi i dospělými,
- průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím, aj.

d) kompetence sociální a personální

- samostatně rozhoduje o svých činnostech, umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej,
- napodobuje modely prosociálního chování a mezilidských vztahů, které nachází ve svém okolí,
- při setkání s cizími lidmi či v neznámých situacích se chová obezřetně, aj.

e) kompetence občanské a činnostní

- odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem,
- má základní dětskou představu o tom, co je v souladu se základními lidskými hodnotami a normami, i co je v rozporu, a snaží se podle toho chovat,
- dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí, aj.

Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti jsou nazvány:

- 1. Dítě a jeho tělo**
- 2. Dítě a jeho psychika**
- 3. Dítě a ten druhý**
- 4. Dítě a společnost**
- 5. Dítě a svět**

3.4.2 Cíle předškolního vzdělávání

„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojování základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dítěte před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“

(Zákon č. 561/2004 Sb., § 33)

3.4.3 Speciální mateřské školy pro zrakově postižené

- Škola Jaroslava Ježka, Loretánská 19, Praha 1 (součástí komplexu je i MŠ)
- MŠ Aloyse Klara, Horáčkova 1/1095, Praha 4
- Mateřská škola pro zrakově postižené, Zachariášova 5, České Budějovice
- Základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené, Lazaretní 25, Plzeň
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené, Kamenomlýnská 2, Brno
- Mateřská škola pro zrakově postižené, Mozartova 2, Havířov – Město
- MŠ pro zrakově postižené, Obecniny 3583, Zlín
- MŠ Lentilka, Šimkova 879, Hradec Králové
- MŠ Klíček, K. Sliwky 620, Karviná
- MŠ speciální, Moskevská 3083, Kladno
- MŠ Demlova, Demlova 28, Jihlava
- ZŠ a MŠ prof. V. Vejvodského pro zrakově postižené, Tomkova 42, Olomouc

3.5 Základní vzdělávání zrakově postižených

Základní vzdělávání je v České republice povinné. Povinná školní docházka trvá devět let. Žáci ji mohou absolvovat jak na běžných základních školách, formou integrace, tak na základních školách pro zrakově postižené. Do běžné třídy základní školy může ředitel školy integrovat maximálně 5 žáků se zrakovým postižením. Ve třídě základní školy pro zrakově postižené může být vzděláváno nejmeně 6 a nejvýše 14 žáků s přihlédnutím k věku a speciálním potřebám. Ve třídě pro těžce zrakově postižené žáky může být pak vzděláváno nejmeně 4 a nejvýše 6 žáků. (Vyhláška č. 73/2005)

3.5.1 RVP ZV

Od září roku 2007 se stala zcela závaznou výuka podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) v 1. a 6. ročnících základních škol a v 1. ročnících osmiletých gymnázií. V současné době je tedy v platnosti pouze již jeden závazný dokument pro základní vzdělávání, a to Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje v rámci RVP

ZV část D, kapitola 8 – Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jehož součástí jsou podmínky vzdělávání, metody a speciálně – pedagogické postupy.

Základní vzdělávání dle RVP ZV má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje

o naplňování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení,
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, k logickému uvažování a k řešení problémů,
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci,
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých,
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti,
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě,
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný,
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi,
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci. (RVP ZV, 2005, str. 12)

Podmínky pro vzdělávání zrakově postižených v základním vzdělávání

Pro úspěšnou integraci žáka na běžnou základní školu je nutno dle RVP ZV zabezpečit následující podmínky:

- uplatňovat zdravotní hlediska a respektovat individualitu a potřeby žáka,
- umožnit využívat všech podpůrných opatření (speciální postupy, metody, formy, kompenzační, rehabilitační a učební pomůcky, apod.) při vzdělávání žáků,

- zabezpečit odbornou výuku předmětů speciálně pedagogické péče,
- zohlednit druh, stupeň a míru postižení při hodnocení výsledků vzdělávání,
- odstraňovat architektonické bariéry,
- spolupracovat s rodiči, školskými poradenskými zařízeními a odbornými pracovníky školního poradenského pracoviště, případně spolupracovat s odborníky z jiných resortů (pediatr, oftalmolog),
- spolupracovat s ostatními školami, které vzdělávají žáky se zrakovým postižením,
- podporovat talent a nadání žáků vytvářením vhodné nabídky aktivit.

Klíčové kompetence

Klíčovými kompetencemi pro základní vzdělávání, které by mělo dítě ukončující základní vzdělávání ovládat, jsou:

a) kompetence k učení

- vyhledává a třídí informace na základě jejich pochopení, propojení, a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech v praktickém životě,
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané poznatky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry,
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážka či problémy bránící v učení, aj.

b) kompetence k řešení problému

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnatelnostech a jejich příčinách,
- samostatně řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení,
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí, aj.

c) kompetence komunikativní

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně ve slovním i písemném projevu,
- využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem,

- využívá získané komunikační dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi, aj.
- d) kompetence sociální a personální
- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu,
 - přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, oceňuje zkušenosti druhých lidí,
 - vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj, aj.
- e) kompetence občanské
- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situace ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení,
 - chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy,
 - respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, aj.
- f) kompetence pracovní
- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla,
 - využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost,
 - orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské záměry, aj.

Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více vzdělávacími obory obsahově sobě blízkými.

Jsou jimi:

- 1. Jazyk a jazyková komunikace** (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)
- 2. Matematika a její aplikace**
- 3. Informační a komunikační technologie**
- 4. Člověk a jeho svět**

5. **Člověk a společnost** (Dějepis, Výchova k občanství)
6. **Člověk a příroda** (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
7. **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
8. **Člověk a zdraví** (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
9. **Člověk a svět práce**

3.5.2 Cíle základního vzdělávání

„Základní vzdělání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním i duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi při rozhodování o své další životní dráze a pracovní uplatněním.“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 44)

3.5.3 Speciální základní školy pro zrakově postižené

- Základní škola pro zrakově postižené, Nám. Míru 19, Praha 2
- Základní škola Jaroslava Ježka, Loretánská 19, Praha 1
- Základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené, Lazaretní 25, Plzeň
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené, Kamenomlýnská 2, Brno
- ZŠ Havlíčkova, Havlíčkova 1, Opava
- ZŠ a MŠ prof. V. Vejvodského pro zrakově postižené, Tomkova 42, Olomouc

3.6 Středoškolské vzdělávání zrakově postižených

Po dokončení povinné devítileté školní docházky, má každý žák právo pokračovat ve svém dalším vzdělávání. Tento krok ke vzdělávání mu umožňují střední školy. V ČR existuje několik možností středoškolského vzdělávání.

Jsou jimi:

- střední vzdělání s výučním listem,
- střední vzdělání s maturitní zkouškou.

3.6.1 RVP pro středoškolské vzdělávání

V ČR existuje hned několik Rámcových vzdělávacích programů, které upravují středoškolské vzdělávání. Tato rozmanitost je dána především různorodostí středních škol a jejich nabídkou vzdělávacích oborů. V dokumentech MŠMT se setkáváme s RVP G (Rámcový vzdělávací program pro gymnázia), a dále s různorodou škálou RVP zaměřených na konkrétní obory středoškolského vzdělávání, a to na obory poskytující střední vzdělávání s maturitou či na obory poskytující střední vzdělávání s výučním listem.

3.6.2 Cíle středoškolského vzdělávání

„Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.“

(Zákon č. 561/2004 Sb., § 57)

3.6.3 Cíle vzdělávání v konzervatoři

Podle školského zákona, vzdělávání v konzervatoři rozvíjí znalosti a další schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání, poskytuje všeobecné vzdělání a připravuje žáky pro výkon náročných uměleckých nebo umělecko-pedagogických činností v oborech hudba, tanec, zpěv a hudebně dramatické umění. Vzdělávání v konzervatoři dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, pokračování ve vzdělávání a pro výkon pracovní činnosti.

Zakončením vzdělání na konzervatoři je maturitní zkouška, stejně jako u středních škol.

3.6.4 Speciální střední školy pro zrakově postižené

- SŠ Aloyse Klara, Vídeňská 756/28, Praha 4
- Gymnázium a střední odborná škola pro zrakově postižené, Radlická 115, Praha 5
- Konzervatoř Jaroslava Deyla a SŠ pro zrakově postižené, Maltézské náměstí 14, Praha 1
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené, Kamenomlýnská 2, Brno
- Obchodní akademie a Střední odborná škola logistická, příspěvková organizace, H. Kvapilové 20, Opava

3.7 Vyšší odborné vzdělávání zrakově postižených

Po úspěšném absolvování maturitní zkoušky ve středním vzdělávání je studentovi nabídnuto několik variant v pokračování ve studiu. Jako jednou z možných variant se nabízí vyšší odborné vzdělávání. To trvá tři roky včetně odborných praxí, a ukončeno je absolutoriem.

Česká republika nabízí možnost vyššího odborného vzdělávání zrakově postižených na všech veřejných vyšších odborných školách (dále jen VOŠ), nebo na soukromých VOŠ.

3.7.1 Cíle vyššího odborného vzdělávání

„Vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností.“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 92, odst. 1)

3.8 Vysokoškolské vzdělávání zrakově postižených

V současné době narůstá zájem osob se zrakovým postižením o studium na vysokých školách. Tento zájem je též podmíněn zdokonalováním kompenzačních pomůcek, různých audio – technických přístrojů, umožňující kvalitativní studium. Úkolem vysokých škol by mělo být nabídnout co nejvíce studijních oborů, vhodných právě pro tyto studenty, podporovat je a pomáhat jim při studiu.

V České republice neexistují speciální vysoké školy pro zrakově postižené studenty. To však neznamená, že jsou brány vysokoškolského vzdělávání pro tyto studenty zavřeny. Naopak studenti mají možnost studovat na soukromých a veřejných vysokých školách, které umožňují studium vhodné pro zrakově postižené, při některých školách dokonce vznikla podpůrná centra, která mají těmto studentům pomáhat při zvládnání studia. Jedná se převážně o vysoké školy matematického, ekonomického, pedagogického či humanitního zaměření.

Student se zrakovým postižením se může úspěšně účastnit výuky na terciálním stupni vzdělávání za předpokladu, že je zajištěna řada materiálních podmínek a metodických postupů umožňující překonávat informační deficit způsobený senzorickým postižením. (Hamplová, 2001)

3.8.1 Cíle vysokoškolského vzdělávání

Všeobecným cílem vysokoškolského vzdělávání je poskytnout studentům odpovídající profesní kvalifikaci, připravovat je na výzkumnou práci, podílet se na celoživotním učení, přispívat k rozvoji občanské společnosti a rozvíjet mezinárodní, zvláště evropskou spolupráci jako podstatnou dimenzi všech činností. Svého cíle dosahují těsným spojením výuky s vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činností.

3.8.2 Podpůrná centra při vysokých školách

Podpůrná centra při vysokých školách, jsou nezbytnou nutností právě pro studenty se zdravotním postižením, kam patří i studenti se zrakovým postižením. Nabízejí nejrozličnější způsoby jak zkvalitnit studium, například pomocí nejrozličnějších kompenzačních pomůcek, osobních asistencí, přizpůsobení studijních materiálů, tak aby vyhovovali zrakově postiženým.

Informace zrakově postižených jsou přijímány po většinou akusticky. Proto jsou zvukové nahrávky textu velmi žádány. Tyto nahrávky textu si student může zapůjčit v knihovnách pro zrakově postižené nebo je možné v případě potřeby studijní materiál pro zrakově postiženého individuálně načíst. Střediska dále zajišťují také přepis informací do bodového písma či digitalizaci studijních materiálů. (Hamplová, 2001)

Některá podpůrná centra si představíme podrobněji a poskytneme náhled vzdělávacích programů vhodných pro studenty se zrakovým postižením.

3.8.2.1 Centrum podpory studentům se specifickými potřebami – Univerzita Palackého Olomouc

Centrum poskytuje vysoce odborný, kvalitní a komplexní poradenský, technický a terapeutický servis. Vyvíjí spolupráci se studijními odděleními jednotlivých fakult. Prioritou je poradenská pomoc studentům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dostupné na:< <http://cph.upol.cz/> >

Nabízené studijní programy Univerzitou Palackého:

- andragogika, filologie, filozofie, historie, politologie, psychologie a sociologie,
- historie, hudební kultura, pedagogická sociální práce, veřejné správa a speciální pedagogika,
- právo, evropská studia se zaměřením na evropská práva,
- teologie a sociální pedagogiky.

Dostupné na:< <http://www.upol.cz/skupiny/zajemcum-o-studium/studijni-obory/> >

3.8.2.2 Pyramida – centrum podpory studentům se specifickými potřebami Ostravská univerzita Ostrava

Centrum Pyramida nabízí uchazečům o studium následující služby:

- organizace informačních seminářů o možnostech studia na Ostravské univerzitě v Ostravě,
- individuální konzultace zájemců k výběru studijního programu a oboru,
- informace k proceduře přijímacího řízení na základě požadavků z elektronické přihlášky,
- organizace přípravných kurzů a dalších kurzů pro uchazeče o studium a studenty se speciálními potřebami,

Cílem je tedy nabídnout studentům se zrakovým postižením co největší škálu studijních oborů, mezi kterými bude volit. Studium tedy umožňuje univerzita hned na několika fakultách.

Dostupné na: <<http://pyramida.osu.cz/>>

Nabízené studijní programy Ostravské univerzity:

- studium hudebních nástrojů, studium zpěvu,
- sociální práce,
- historie, filologie, filozofie a psychologie,
- andragogika, sociální a speciální pedagogika.

Dostupné z: < <http://www.osu.cz/index.php?kategorie=34492> >

3.8.2.3 Středisko Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky – Masarykova univerzita Brno

Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky zřídila Masarykova univerzita (dále jen MU) v roce 2000. Úkolem je zajišťovat, aby studijní obory akreditované na univerzitě byly v největší možné míře přístupné také studentům nevidomým a slabozrakým. Středisko je samostatné univerzitní pracoviště spolupracující se Studijním oddělením, Akademickým psychodiagnostickým centrem rektorátu MU, Poradenským centrem, Centrem jazykového vzdělání a dalšími společnými pracovišti MU.

Teresiás se od samotného začátku snaží předcházet negativním důsledkům integrační i speciálně – vzdělávací metodiky. Klade proto důraz na přímou specializovanou výuku odborných vysokoškolských předmětů (hmatová filologie, hmatová matematika) – nikoliv jen metod orientace a sebeobsluhy nebo práce se speciální technikou.

Co se týče integrace studentů, rozlišuje MU mezi integrací sociální a integrací profesní, přičemž jako veřejná vysoká škola dbá primárně o integraci profesní. Cílem tedy není dosáhnout toho, aby studenti v témže čase jako ostatní uzavírali jednotlivé fáze studia, nýbrž toho, aby v rozumné době dosáhli schopnosti provádět tytéž činnosti jako ostatní (je – li to možné), nebo těmito činnostem rozuměli stejně jako ostatní. Jako jediná univerzita v České republice umožňuje zrakově postiženým studium informatiky, a to na Fakultě informatiky.

Dostupné z:< <http://www.teiresias.muni.cz/?chapter=2-2> >

Nabízené studijní programy Masarykovy univerzity:

- právo a právní věda, právní specializace, veřejná správa, právo a finance,
- filologie, filozofie, historické vědy, humanitní studia, pedagogika a psychologie,
- humanitní studia, politologie, psychologie, sociologie, sociální politika a sociální práce,
- pedagogika, speciální pedagogika,
- ekonomická teorie, ekonomika a management, hospodářská politika a správa.

Dostupné na: < <http://is.muni.cz/predmety/obory.pl> >

3.8.2.4 Augustin – poradenské centrum – Univerzita Hradec Králové

Centrum zajišťuje na Univerzitě Hradec Králové podporu uchazečům a studentům se specifickými potřebami v průběhu celého jejich studia se záměrem umožnit jim v budoucnu snáze uplatnit na trhu práce. Hlavním cílem je co možná nejvíce zpřístupnit studium zrakově, sluchově a tělesně postiženým.

Dostupné na: < <http://www.uhk.cz/cs-cz/fakulty-a-pracoviste/rektorat/poradenske-centrum/augustin/Stranky/default.aspx> >

Nabízené studijní programy univerzitou Hradec Králové:

- cizí jazyky pro cestovní ruch, historie, sbormistrovství chrámové hudby a sociální pedagogika,
- finanční management a management cestovního ruchu,
- filozofie a společenské vědy, sociologie, politologie, historie,
- sociální práce.

Dostupné na: < <http://www.uhk.cz/cs-cz/studium/studijni-obory/standardni-studium/vyhledavani/Stranky/default.aspx> >

3.8.2.5 Středisko handicapovaných studentů – Vysoká škola ekonomická Praha

Středisko handicapovaných studentů na Vysoké škole ekonomické (dále jen VŠE) vzniklo v roce 2007 za podpory rozvojového projektu MŠMT. Nejvíce studentů na VŠE se potýká právě s vadou zraku, a proto byly služby a technické vybavení střediska koncipovány tak, aby jim přineslo co možná největší možnost přístupu ke studijním informacím, který bude srovnatelný s možnostmi ostatních studentů.

Dostupné na: < <http://shs.vse.cz/> >

Nabízené studijní programy VŠE:

- cestovní ruch a regionální rozvoj, mezinárodní obchod, mezinárodní studia – diplomacie, podnikání a právo, politologie,
- ekonomie, národní hospodářství, veřejná správa a regionální rozvoj,
- ekonomika a management.

Dostupné na: < <http://www.vse.cz/kategorie/38> >

4 Vzdělávání osob se zrakovým postižením na Slovensku

V této kapitole se seznámíme se systémem vzdělávání zrakově postižených v rámci Slovenské republiky. Popíšeme si cíle všech vzdělávacích stupňů nabízející vzdělávání pro zrakově postižené. Uvedeme si některé speciální školy na území Slovenska, které jsou určeny převážně pro děti, žáky a studenty se zrakovým postižením. Zaměříme se také na zákon č. 245/2008 „o výchove a vzdelávaní (školský zákon), a o zmene a doplnení niektorých zákonov.“ Pro naši potřebu budeme potřebovat i vyhlášku č. 322/2008 „o špeciálnych školách.“

Podrobněji se seznámíme se vzdělávacím plánem pro děti a žáky zrakově postižené (2009) a rámcovými učebními plány pro žáky se zrakovým postižením (2011), které speciálně upravil Štátny pedagogický ústav v Bratislavě.

Slovenská republika je podobně jako Česká republika rozdělena do osmi správních celků, též nazývaných kraji. Toto rozdělení nám ukazuje obrázek č. 3. Vzdělávání na Slovensku zajišťuje Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu (*Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu*).

Obr. 3

Dostupné na :

<<http://geography.upol.cz/soubory/lide/smolova/RGSR/ucebnice/images/kraje.gif> >

4.1 Školská integrace

V posledních letech se školská integrace na Slovensku těší velké oblibě, stále více zdravotně postižených je integrováno na běžné školy. Jsou pro tuto příležitost vytvářeny vzdělávací programy pro všechny zdravotně postižené

Podle §2 písmeno s) Zákona č. 245/2008 Z. z. o výchově a vzdělávání (Školský zákon) a o změně a doplnění některých zákonů rozumíme školskou integrací výchovu a vzdělávání dětí nebo žáků se speciálními výchovně-vzdělávacími potřebami v třídách škol a školských zařízení určených pro děti nebo žáky bez speciálních výchovně-vzdělávacích potřeb.

Při školské integraci hrají důležitou roli **centra speciálně-pedagogického poradenství** (*centrum špeciálno-pedagogického poradenstva*). Podle § 133 odst. 1 Zákona č. 245/2008 poskytují centra speciálně-pedagogického poradenství komplexní speciálně pedagogickou činnost, psychologickou, diagnostickou, poradenskou, rehabilitační, preventivní, metodickou, výchovně-vzdělávací a jinou odbornou činnost a soubor speciálně-pedagogických intervencí dětem se zdravotním postižením včetně dětí s vývojovými poruchami s cílem dosáhnout optimálního rozvoj jejich osobnosti a sociální integraci.

Centrum speciálně-pedagogického poradenství určené pro zrakově postižené nabízí následující služby:

- poskytuje speciálně-pedagogickou diagnostiku dítěte v rodinném prostředí,
- bazální stimulaci,
- speciálně-pedagogickou starost o žáky s individuální integrací v běžných ZŠ a SŠ,
- návrhy na úpravu prostředí,
- poradenství při volbě povolání, aj.

4.2 Vzdělávací program pro zrakově postižené

(Vzdelavací program pre zrakovo postihnutých)

Vzdělávací program pro zrakově postižené (dále jen VPZP) je součástí státního vzdělávacího programu. Tento program je určený pro vzdělávání žáků ve speciálních školách, ve speciálních třídách základních škol a pro žáky vzdělávané v běžných mateřských, základních nebo středních školách formou integrace.

V tomto programu je přesně daný návod, jak vzdělávat zrakově postižené. V každém stupni vzdělání jsou popsány cíle výchovy všech kategorií zrakového postižení (slabozrací, nevidomí a osoby se zbytky zraku). Program je klíčový pro tvorbu školních vzdělávacích programů, nejen ve speciálních školách, ale i pro integraci zrakově postiženého na běžné škole.

V každé podkapitole vzdělávání se s tímto programem podrobněji seznámíme, určíme si z něho vyplývající cíle a klíčové kompetence.

4.3 Předškolní vzdělávání zrakově postižených

(Predprimárne vzdelávanie zrakovo postihnutých)

Možnosti předškolního vzdělávání umožňují na Slovensku tzv. dětské jesle, určené pro děti od šesti měsíců do tří let, tato instituce ovšem nespadá pod ministerstvo školství, tudíž není pro naše účely vhodné je rozebírat, další instituce jsou mateřské školy, které navštěvují děti od tří do šesti let. Do mateřských škol jsou přednostně přijímány děti, které dovršily pátý rok věku a děti s odloženou povinnou školní docházkou.

Podle §59, odstavce 5, zákona č. 245/2008 rozhoduje o přijetí zdravotně postiženého dítěte ředitel mateřské školy, na základě vyjádření příslušného výchovně-poradenského zařízení a na základě vyjádření odborného lékaře, v našem případě oftalmologa.

Dětem se zrakovým postižením je v mateřské škole poskytována Individuální tyflopédické cvičení a zvýšenou pozornost věnujeme především prostorové orientaci a samostatnému pohybu. (VPZP str. 4)

Vyhláška č. 322/2008 Z.z. „o speciálních školách,“ upravuje dle §5, odstavce 1, písmeno b), počty žáků ve speciálních školách na nejvýše 6 žáků se zrakovým postižením.

4.3.1 Cíle předškolního vzdělávání

Podle vzdělávacího plánu pro zrakově postižené děti a žáky, vypracovaného Štátným pedagogickým ústavem v Bratislavě jsou cíle předškolního vzdělávání rozděleny do tří podkategorií, a to na hlavní, speciální a všeobecné.

Hlavním cílem předškolního vzdělávání zrakově postižených dětí je stejně jako u intaktní populace dosáhnout optimální percepčně – motorické, kognitivní a citově – sociální úrovně, jako základ připravenosti na školské vzdělávání a na život ve společnosti.

Speciální cíle výchovy a vzdělávání dětí se zrakovým postižením zohledňují a plně respektují zásady výchovy a vzdělávání zrakově postižených, zejména zásadu prevence zrakové vady, korekci zrakové vady, požadavky integrace zrakově postižených, jako i zásadu kompenzace a reedukace zraku, přičemž při praktické realizaci se důsledně realizuje individuální přístup ke každému zrakově postiženému dítěti.

Všeobecnými cíli předškolního vzdělávání jsou:

- naplňovat potřebu dítěte sociálního kontaktu s vrstevníky,
- ulehčit dítěti plynulou adaptaci na změněné prostředí,
- podpořit vztah dítěte k poznávání a učení hrou,
- cílevědomě, systematicky a v tvořivé atmosféře rozvíjet osobnost dítěte v psychomotorické, poznávací, sociální, emocionální a morální oblasti,
- přihlížet na různé sociokulturní a socioekonomické zázemí dítěte,
- uplatňovat a chránit práva dítěte ve spolupráci s rodinou, zřizovatelem a jinými institucemi s respektováním potřeb dítěte,
- získat důvěru rodičů v individuálním výchovném poradenství a zaměřit jejich pozornost na pozitivní projevy v chování svého dítěte a v případě potřeby je nasměrovat na další odborné poradenství s jinými odborníky (pediatr, speciální pedagog, psycholog, atd.).

4.3.2 Speciální mateřské školy pro zrakově postižené

- Speciální materská škola internátná, Nám. Štefana Kluberta 2, Levoča
- Speciální materská škola pre slabozrakých a nevidiacich, Svrčia 6, Bratislava
- Materská škola Piaristická (speciálně ortoptické triedy), Nitra
- Speciální materská škola, Ľudova 15, Košice

4.4 Základní vzdělávání zrakově postižených

(Primárne a nižšie sekundárne vzdelávanie zrakovo postihnutých)

Na Slovensku se základní vzdělávání člení následovně:

- a) primární vzdělávání, které získá žák úspěšným absolvováním posledního ročníku ucelené části vzdělávacího programu odboru pro první stupeň základní školy, dokladem o získání vzdělávání je vysvědčení s doložkou,
- b) nižší střední vzdělávání, které získá žák úspěšným absolvováním posledního ročníku ucelené části vzdělávacího programu odboru vzdělávání pro druhý stupeň základní školy, dokladem o získání vzdělávání je vysvědčení s doložkou.

(Zákon č. 245/2008 Sb., §16, odst. 3)

Na rozdíl od České republiky je povinná školní docházka na Slovensku desetiletá a trvá nejvýše do konce školního roku, v kterém žák dovrší 16. let.

(Zákon č. 245/2008 Sb., §9, odst. 2)

4.4.1 Cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání má dle §19, zákona č. 245/2008 podporovat rozvoj osobnosti žáka vycházející ze zásad humanismu, rovného zacházení, toleranci, demokracie a vlastenectví, a to po stránce rozumové, mravní, etické, estetické, pracovní a tělesné. Poskytuje žákovi základní poznatky, dovednosti a schopnosti v oblasti jazykové, přírodovědné, společenskovední, umělecké, sportovní, zdravotní, dopravní. Samozřejmě i dalších znalostí a dovedností potřebných pro jeho orientaci v životě i ve společnosti a na jeho další vzdělávání a výchovu.

Všeobecné cíle primárního vzdělávání základní školy pro zrakově postižené (podle VPZP) jsou zaměřené na postupné rozvíjení klíčových kompetencí žáků jako základ všeobecného vzdělání:

- poskytnout žákům bohaté možnosti vedeného zkoumání jejich nejbližšího kulturního a přírodního prostředí tak, aby se rozvíjela jejich představivost, tvořivost a zájem zkoumat své okolí,

- umožnit žákům poznávat svoje vlastní schopnosti, rozvojové možnosti a osvojit základy způsobilosti učit se učit a poznávat sebe samého,
- podporovat kognitivní procesy a způsobilost žáka kriticky a tvořivě myslet, vlastní poznávací zkušenosti a aktivní řešení problémů,
- vyváženě rozvíjet u žáků způsobilost dorozumívat se a porozumět si, hodnotit a iniciativně činit i na základě sebeovládání a sebereflexe,
- podporovat rozvoj intrapersonálních a interpersonálních způsobilostí, zejména otevřeně vstupovat do sociálních vztahů, účinně spolupracovat, rozvíjet si sociální vnímavost a citlivost ke spolužákům, učitelům, rodičům a ke svému širšímu socio – kulturnímu okolí,
- vést žáky k toleranci a k akceptování jiných lidí, jejich duchovně – kulturních hodnot,
- naučit žáky uplatňovat jejich práva a současně plnit svoje povinnosti, nést zodpovědnost za svoje zdraví, aktivně ho chránit a upevňovat,
- přiměřeně věku rozvíjet klíčové kompetence, smysluplné základní vědomosti a znalosti a vypěstovat základ zájmu o celoživotní vzdělávání.

Specifické cíle výchovy a vzdělávání zrakově postižených žáků zohledňují zásady prevence zrakové vady, korekci zrakové vady, požadavky na integraci, jako i zásadu kompenzace a reedukace zraku, přičemž při praktické rehabilitaci se uplatňuje individuální přístup ke každému dítěti s přihlédnutím na rozsah, charakter a dobu vzniku postižení. (VPZP str. 8)

Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah je členěn podobně jako v případě RVPZV v České republice s malými úpravami do osmi vzdělávacích oblastí (dále jen VO) v primárním vzdělávání a do devíti VO nižšího sekundárního vzdělávání:

Primární vzdělávání (1. – 5. třída)

- 1. Jazyk a komunikácia** (Slovenský jazyk a literatúra, prvý cizí jazyk)
- 2. Matematika a práca s informaciami** (Matematika, Informatika)
- 3. Príroda a spoločnosť** (Přírodověda a Vlastivěda)

4. **Člověk a hodnoty** (Etická výchova/ Náboženství)
5. **Člověk a svět práce** (Pracovní vyučování)
6. **Umenie a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
7. **Zdravie a pohyb** (Tělesná výchova)
8. **Špeciálnopedagogická rehabilitácia** (Individuální tyflopédické cvičení, Prostorová orientace/ Pohybová výchova)

Nižší sekundární vzdělávání (6. – 9. třída)

1. **Jazyk a komunikácia** (Slovenský jazyk a literatura, první cizí jazyk, druhý cizí jazyk)
2. **Matematika a práca s informacemi** (Matematika, Informatika)
3. **Člověk a příroda** (Fyzika, Chemie, Biologie)
4. **Člověk a společnost** (Dějepis, Zeměpis, Občanská výchova)
5. **Člověk a hodnoty** (Etická výchova/ Náboženství)
6. **Člověk a svět práce** (Svět práce, Technika)
7. **Umenie a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova, Výchova uměním)
8. **Zdravie a pohyb** (Tělesná a sportovní výchova)
9. **Špeciálnopedagogická rehabilitácia** (Individuální tyflopédické cvičení, Prostorová orientace/ Pohybová výchova)

Speciálně pedagogická rehabilitace

Speciálně pedagogická rehabilitace je jednou ze samostatných vzdělávacích oblastí. Spadají do ní individuálně tyflopédická cvičení (dále jen ITC), prostorová orientace nebo pohybová výchova.

Individuální tyflopédická cvičení

ITC je předmětem, ve kterém žáci získávají speciální vědomosti, zručnosti a návyky, které jim umožňují překonávat následky zrakového postižení a vytváří tak předpoklady pro optimální rozvoj kompetencí, výkonů a postojů žáků na základní škole.

Ve speciálních školách, kde jsou ITC neoddělitelnou součástí výchovně-vzdělávacího procesu, vykonávají speciálně-pedagogickou diagnostiku právě učitelé tohoto předmětu. V případě individuálně integrovaného žáka, ITC zabezpečuje škola ve spolupráci

se speciálně-poradenským centrem anebo se školou pro zrakově postižené.

Cílem těchto cvičení je především rozvoj klíčových kompetencí.

Prostorová orientace/ Pohybová výchova

Předmět prostorové orientace, jehož součástí je i postupné vedení nevidících a částečně vidících k samostatnému pohybu je nepostradatelnou součástí výchovně-vzdělávacího procesu žáků s těžším zrakovým postižením. Prostorová orientace je v učebním plánu dotována jednou hodinou týdně. Zpravidla se tento předmět vyučuje individuálně.

Cílem prostorové orientace je naučit nevidomé a částečně vidící žáky samostatné orientaci jak ve známém, tak i v neznámém prostředí.

U slabozrakých žáků a žáků se zbytky zraku, kteří se orientují převážně zrakem je alternativou prostorové orientace právě pohybová výchova. Je jednou z moderních forem tělesné výchovy, určené pro děti různého věku. Zaměřuje se na cílevědomé tělesné, funkční a pohybové zdokonalování dětí, čímž záměrně přispívá k upevňování fyzického, psychického zdraví a samozřejmě i zvyšování tělesné zdatnosti. Svým obsahem taktéž může pozitivně působit na estetický rozvoj, vést ke správnému držení těla, rozvíjet rytmičnost, smysl pro koordinaci a ladnost pohybů. (VPZP str. 14)

4.4.2 Speciální základní školy pro zrakově postižené

- Základna škola internátná pre slabozrakých
- Základna škola internátná pre nevidiacich
- Špeciálna základná škola pre slabozrakých
- Špeciálna základná škola pre nevidiacich, všetky Svrčia 6, Bratislava
- Základna škola pre žiakov so zrakovým postihnutím
- Špeciálna základná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím, obě Nám. Štefana Kluberta 2, Levoča

4.5 Střední vzdělávání zrakově postižených

(*Vyššie sekundárne vzdelavanie zrakovo postihnutých*)

Ze vzdělávacího programu pro zrakově postižené se dozvíme, že žáci se zrakovým postižením plní stejné cíle vzdělávání jako ostatní žáci středních odborných škol, gymnázií a na konzervatořích.

Všeobecné cíle vzdělávání v jednotlivých vzdělávacích oblastech a kompetence se přizpůsobit individuálním osobnostem žáků se zrakovým postižením v takovém rozsahu aby konečné výsledky žáka se zrakovým postižením zodpovídali profilu absolventa středního vzdělávání s přihlédnutím na zrakové postižení.

Středními školami se na Slovensku dle §22 zákona č. 245/2008 rozumí následující školy:

- a) gymnázium
- b) stredná odborná škola (střední *odborná škola*)
- c) konzervatorium (*konzervatoř*)

4.5.1 Gymnázium

Gymnázium je všeobecně vzdělávací, vnitřně diferenciovaná střední škola, která připravuje žáky ve čtyřletém, pětiletém a osmiletém vzdělávacím programu a poskytuje úplné střední všeobecné vzdělání. Zakončení maturitní zkouškou.

(Zákon č. 245/2008 Sb., §41)

4.5.2 Střední odborná škola (*Stredná odborná škola*)

Střední odborná škola (dále jen SOŠ) je vnitřně diferenciovaná střední škola, která vzdělává žáky v nejméně dvouletém a nejvýše pětiletém vzdělávacím programu příslušného oboru vzdělávání. Zakončení závěrečnými zkouškami – výuční list, maturitní zkouškou.

(Zákon č. 245/2008 Sb., §42, odst. 1)

4.5.3 Konzervatoř (Konzervatorium)

Konzervatoř poskytuje komplexní umělecké a umělecko – pedagogické vzdělání. Připravuje žáky na vyučování uměleckých a odborných předmětů ve vzdělávacích programech uměleckého zaměření. (Zákon č. 245/2008 Sb., §44, odst. 1)

Výchova a vzdělávání v konzervatoři se uskutečňuje, podle šestiletého vzdělávacího programu, ve kterém žák po ukončení čtvrtého ročníku vykoná maturitní zkoušku a po ukončení šestého ročníku vykonává absolventskou zkoušku. (Zákon č. 245/2008 Sb., §44, odst. 4)

4.5.4 Speciální střední školy pro zrakově postižené

- SOŠ pre žiakov so zrakovým postihnutím
- Odborné učiliště pre žiakov so zrakovým postihnutím, obě Nám. Štefana Kluberta 1, Levoča
- Gymnázium pre zrakovo postihnutých, Kláštorská 37, Levoča

4.6 Vysokoškolské vzdělávání zrakově postižených

Slovensko podobně jako Česká republika taktéž nedisponuje speciálními vysokými školami primárně určenými právě pro tyto studenty. Studenti, kteří úspěšně absolvují střední vzdělávání, mají možnost se dále vzdělávat na vysokých školách, ať už státních či soukromých. Mají možnost vybrat si svobodně jakýkoliv obor, ale musí brát ohled na charakter svého postižení a vybírat si obory, ve kterých může bez problému absolvovat celý učební plán včetně praxí a praktického vyučování.

4.6.1 Cíle vysokoškolského vzdělávání

Posláním vysokých škol je rozvíjet harmonickou osobnost, vědomosti, moudrost, dobro a tvořivost v člověku a přispívat k rozvoji vzdělanosti, vědy, kultury a zdraví pro blaho celé společnosti, a tím přispívat k rozvoji vědomostí společnosti. (Zákon č. 131/2002, § 1, odst. 2, o vysokých školách a o změně a doplnění některých zákonů)

4.6.2 Podpůrná centra při vysokých školách

Slovenská republika nabízí také při studiu zrakově postižených na vysokých školách podporu těmto studentům prostřednictvím podpůrných center. Cílem těchto center je bezproblémová integrace studentů a umožnění co možná nejhladšího průběhu jejich studia společně s intaktními studenty.

Představíme si stejně jako v případě České republiky několik podpůrných center při vysokých školách na Slovensku.

4.6.2.1 Centrum podpory studentů se specifickými potřebami (*Centrum podpory študentov so specifickými potrebami*) – Univerzita Komenského Bratislava

Od školního roku 1993/1994 začalo Podpůrné centrum pro zrakově postižené poskytovat své služby studentům Univerzity Komenského.

Hlavním cílem centra je pomáhat integrovat studenty se zrakovým postižením do vysokoškolského studia i života.

Pomoc centra je určena:

- nevidícím a zrakově těžce postiženým, kteří nejsou schopni studovat bez speciálních kompenzačních pomůcek a podpůrného servisu,
- rodičům,
- učitelům.

Služby poskytované studentům se zrakovým postižením:

- zpracování studijní literatury do přístupné formy,
- poskytnutí výpočetní techniky v počítačové učebně a následné zaškolení pro práci s ní,
- poradenství, spolupráce a pomoc při řešení problému spojených se studiem a pobytem na vysoké škole.

Dostupné na: < <http://cezap.sk/o-nas/o-nas/> >

Studenti mají možnost využít nabídku studia na dvanácti fakultách. Podrobnější rozpis studijních oborů viz < <http://www.uniba.sk/index.php?id=593>>

4.6.2.2 Centrum podpory studentů (*Centrum podpory študentov*) Trnavská univerzita Trnava

Centrum podpory studentů má za hlavní cíl podporu studentů všech fakult univerzity a to hlavně v těchto oblastech:

- psychologické poradenství,
- podpora studentů se specifickými potřebami,
- právní poradenství,
- sportovní aktivity.

Podpora studentů se specifickými potřebami je zajišťována následujícím způsobem:

- podporou integrace studentů se zdravotním postižením formou vysokoškolského studia,
- identifikováním potřeb a limitů studentů a podporou zlepšování podmínek jejich práce v rámci možností univerzity,
- spoluprací s příslušnými koordinačními orgány jednotlivých fakult v souvislosti s přijímacím řízením osob se zdravotním postižením,
- navázáním kontaktů s jinými organizacemi, které mohou poskytnout pomoc studentům se zdravotním postižením.

Dostupné na: <<http://www.truni.sk/sk/podpora-studentov-so-specifickymi-potrebami>>

Na Trnavské univerzitě mohou studenti studovat na pěti fakultách. Přehled studijních programů a oborů viz < <http://www.truni.sk/sk/studijne-programy>>

5 Vzdělávání osob se zrakovým postižením na Slovinsku

Stejně jako v předchozích dvou kapitolách, budeme se i v této zabývat systémem vzdělávání tentokrát na Slovinsku. Popíšeme si detailně jednotlivé stupně vzdělávání, stejně jako v předchozích kapitolách. Neopomeneme zmínit důležité zákony.

Slovinsko (dále jen SLO) je od května roku 2005 rozděleno na 12 regionů. Všechny regiony můžeme vidět na obrázku č. 4. Vzdělávání na SLO je řízeno Ministerstvem školství, vědy, kultury a sportu (*Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport*).

Obr. č. 4

Dostupné na: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/ro/9/90/Slovenia_Regiuni.png>

Legenda: 1. Gorenjský kraj, 2. Gorický kraj, 3. Jihovýchodní SLO, 4. Korunťajský kraj,
6. Pobřežně-krasový kraj, 7. Středoslovinský kraj, 8. Podrávský kraj,
9. Pomurský kraj, 10. Savinský kraj, 11. Dolnopošávský kraj, 12. Zásávský kraj.

Podle druhého článku zákona č. 58/2011 (Umístění dětí se speciálními potřebami), patří nevidomé a zrakově postižené dítě mezi děti se speciálními vzdělávacími potřebami a potřebují tedy speciální úpravu vzdělávacích programů nebo speciální vzdělávací program.

Cíle a zásady podle tohoto zákona jsou:

- rovné příležitosti a respektování odlišností jedince,
- udržovat rovnováhu mezi různými aspekty tělesného a duševního vývoje,
- zapojení rodičů do výchovně-vzdělávacího procesu,
- stanovení vhodných podmínek pro optimální rozvoj dítěte,
- organizace vzdělávání a odborné přípravy, v blízkosti jejich bydliště,
- integrita a komplexnost vzdělání,
- individuální přístup,
- návaznost vzdělávacích programů,
- interdisciplinarita.

(Zákon č. 58/2011, článek 4)

5.1 Integrované vzdělávání zrakově postižených na SLO

Rodiče mají právo si pro svého potomka zvolit jakékoli vzdělání. Jestliže si zvolí integrované vzdělání, musí se připravit na řadu důležitých procesů v různých stupních vzdělávání. Vzhledem k tomu, že Slovinská republika se co nejvíce dětí integrovat do běžných škol, jde tedy o běžné, ale nezbytné formality.

Programy pro DŽS se zrakovým postižením jsou speciálně upraveny a pravidelně konzultovány s odborníky. Pro všechny děti integrované v běžných školách je organizována speciálně-pedagogická péče, která probíhá s kvalifikovaným speciálním pedagogem.

(Zákon č.58/2011)

5.2 Speciální vzdělávání zrakově postižených na SLO

Pokud vzhledem k závažnosti postižení nemůže být dítě vzděláváno na běžných školách, má možnost být umístěno ve speciálním vzdělávacím zařízení, které má speciálně upraveny vzdělávací programy. V těchto zařízeních je poskytováno vzdělávání na stejné úrovni jako v běžných školách.

Cílem je, aby studenti dosáhli stejné úrovně znalostí jako jejich intaktní vrstevníci.

Výhody speciálního vzdělávání:

- vzdělávání probíhá v malých skupinách, ve kterých se lépe projeví individuální přístup ke každému dítěti,
- vysoká vybavenost učeben, vyšší dostupnost odborných, didaktických pomůcek a technických pomůcek,
- poskytování komplexní péče, speciálně-pedagogická diagnostika,
- kvalifikovaní odborní pracovníci (tyflopediti).

Nevýhody speciálního vzdělávání:

- segregace, odloučení od rodiny již v nízkém věku,
- nedostatek sociálních vazeb.

Na SLO existuje pouze jedna instituce pro nevidomé a zrakově postižené DŽS.

Touto institucí je **Ústav pro nevidomé a slabozraké v Lublani**.

(Zákon č.58/2011)

5.2.1 Ústav pro nevidomé a slabozraké v Lublani

(Závod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana)

Ústav pro nevidomé a slabozraké děti v Lublani je instituce, jejímž zřizovatelem je vláda SLO republiky. Je jedinou vzdělávací institucí svého typu na SLO. Vzdělává děti od mateřské školy po střední školu. Poskytuje poradenství, školení a podporu pro tyto DŽS.

Cíle ústavu:

- realizace vzdělávacích aktivit pro nevidomé a zrakově postižené, poskytování odborných znalostí (orientace, mobilita, sportovní a volnočasové aktivity, atd.),
- podpora inkluzivního procesu,
- tvorba osvětových programů a informování veřejnosti o speciálních potřebách těchto dětí.

Součástí komplexu je:

- Mateřská škola
- Základní škola
- Střední škola

Mateřská škola (*Vrtec*)

Mateřská škola nabízí stejné možnosti jako běžná školka, její výhodou je především speciálně-pedagogické působení, které probíhá v těchto oblastech:

- **socializace** (stravování, oblékání, hygienické návyky),
- **komunikace** (vývoj jazyka, získávání představ, cvičení smyslů – především zraku),
- **orientace a mobilita** (orientace v prostoru a mimo něj, rozvržení pracovní plochy, nezávislý pohyb ve známém prostředí).

Základní škola (*Osnovna šola*)

Pro základní školu je charakteristické:

- snížení počtu žáků ve třídě (max. 6 žáků),
- učitelský sbor tvoří převážně kvalifikovaní pedagogové (tyflopediti), kteří se snaží podat učební látku srozumitelně, konkrétně a především zábavným způsobem,
- každý rok je organizována škola v přírodě pro všechny ročníky,
- organizace tematických workshopů, jak pro žáky, tak pro rodiče a širokou veřejnost,
- vlastní knihovna – možnost zapůjčení literatury,
- možnost zapůjčení učebnic se zvětšeným tiskem či v Braillovu písmu.

Střední škola (*Strednja šola*)

Středoškolské vzdělání je v ústavu nabízeno třemi studijními programy:

- Administrátor (čtyřletý obor, ukončení – závěrečná zkouška).
- Obchodní akademie (pětiletý obor, ukončení – maturita).

- Ekonomie (dvouletý nástavbový obor, ukončení – maturita).

Na střední škole je rovněž nabízeno mnoho mimoškolních aktivit: kulturní, sportovní, exkurze, letní tábory, projektové týdny, atd., upravených pro zrakově postižené.

Dostupné na: <<http://582.gvs.arnes.si/wordpress/>>.

5.3 Předškolní vzdělávání (*Predšolska vzgoja*)

Předškolní vzdělávání, stejně jako u předchozích států, je i zde nepovinné. Jediným rozdílem je doba, po kterou může být dítě v předškolním vzdělávání vzděláváno.

Děti navštěvují mateřské školy od jednoho roku do šesti let.

Mateřská škola doplňuje rodinnou péči, děti zde získávají zkušenosti a dovednosti, které jim rodinné prostředí nemůže poskytnout.

Vzhledem k tomu, že na SLO má školská integrace velkou podporu jsou děti se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci zákona o mateřských školách přijímány přednostně do běžných mateřských škol.

5.3.1 Cíle předškolní výchovy

Jeden ze základních cílů předškolního vzdělávání je pomoci rodičům při komplexní péči o dítě, zlepšení kvality života rodin a dětí a vytváření vhodných podmínek pro rozvoj tělesných a duševních schopností dětí. (Zákon č. 100/2005, článek 2)

Hlavními cíli předškolního vzdělávání ve znění tohoto zákona jsou:

- rozvíjet schopnost vyjednávat, respektu a rozmanitosti práce ve skupině,
- rozvíjet empaticnost a podporovat emocionální vyjadřování a zkušenosti,
- rozvíjet představivost, intuici a rozvoj samostatného myšlení,
- podpora uměleckého prožívání,
- přenos znalostí z různých oblastí vědy do každodenního života,
- podpora fyziologického a motorického vývoje,
- vypracovat nezávislost v osobní hygieně a zdravotní péči.

(Zákon č. 100/2005, čl. 4)

Podle programu pro mateřské školy vzdělávající děti se speciálními vzdělávacími potřebami (*Kurikulum za vrtce prilagojenem programu za predškolske otroke*), je cílem předškolního vzdělávání: usnadnit a posílit optimální rozvoj každého dítěte podle jeho individuálních potřeb.

Cíle speciálně-pedagogické pro toto období jsou následující:

- rozpoznání, klasifikace a identifikace materiálů,
- seznámení se s Braillovým písmem,
- osvojení si základních hygienických návyků,
- rozvoj samostatnosti při oblékání, stravování,
- rozvoj mezilidských vztahů,
- rozvoj zraku, sluchu, sluchové i zrakové paměti,
- orientace a rozvrhnutí pracovní plochy.

Vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblasti jsou rozděleny do následujících šesti oblastí:

- 1. Pohyb**
- 2. Jazyk**
- 3. Umění**
- 4. Společnost**
- 5. Příroda**
- 6. Matematika**

Všechny tyto oblasti se vzájemně prolínají, nepůsobí tedy pouze jako jeden celek.

Pro úspěšnou integraci se musí výchovně-vzdělávací proces speciálně upravit, a to ve všech oblastech tak, aby vyhovoval zrakově postiženému dítěti. Jednu z důležitých hraje také čas. Vzhledem k individualismu a stupni postižení je důležité dát dítěti dostatečný čas na provádění různých činností či úkonů.

Pohyb

Místnosti a různé prostory školy musí být přizpůsobeny pohybu dítěte. To znamená chrániče ostrých hran, hmatové značky na podlaze, skříních a stěnách. Hračky a hry musí mít kontrastní a intenzivní barvy a měli by být na dosah ruky dítěte. Nesmíme nechávat otevřené dveře, nebezpečí úrazu.

Jazyk

Pohádky nejen číst, ale využívat i jiných smyslů např. hmatu. Dostatečné zvětšení materiálů.

Umění a činnosti

Dostatek hmatových a barevných materiálů, vhodné pomůcky pro malování a kreslení.

Společnost

Dodávat pocit bezpečí při každodenních činnostech. Používat větších předmětů či modelů pro ztvárnění přírody. Využívat zbývajících smyslů k nabití dojmů.

Matematika

Potřeba specifických materiálů a učebních pomůcek. Třídění, seřazování dle materiálu či velikosti.

(Program pro MŠ 2006)

5.4 Základní vzdělávání (*Osnovnošolsko izobraževanje*)

Povinné základní vzdělávání je na SLO organizováno v rámci devítileté základní školy, navštěvují ji děti ve věku od šesti do patnácti let.

Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou v rámci zákona č. 12/1996, čl. 11, zákon o základních školách (*Zakon o osnovni šoli*) považovány nevidomí a zrakově postižení žáci, kteří potřebují speciální úpravu vzdělávacího programu nebo speciální vzdělávací program.

Hlavními cíly základního vzdělávání ve znění tohoto zákona jsou:

- poskytování všeobecných vědomostí a příprava na další vzdělávání, zaměstnání a soukromý život,
- podporovat koherentní, kognitivní, emocionální, duchovní a sociální rozvoj dítěte,
- rozvíjet gramotnost a schopnost komunikovat a vyjadřovat se ve SLO jazyce,
- rozvíjet povědomí o národní sounáležitosti, národní identitě, znalost historie a kultury SLO,
- učit vzájemné toleranci a respektu, jak k sobě samému, tak k ostatním, dodržování lidských práv,
- rozvoj a podpora zdravého životního stylu a odpovědného přístupu k přírodnímu prostředí,
- vyvinout respekt k lidským právům, toleranci a akceptování různorodosti.

(Zákon č. 12/1996, čl. 2)

Pro nevidomé a zrakově postižené žáky platí stejný vzdělávací program, jako pro běžné základní školy. Tyto žáci mají pouze navíc integrovány dva předměty speciálně-pedagogické péče (komunikace, orientace a mobilita), s časovou dotací dvou až tří vyučovacích hodin. Tyto hodiny provádí buď speciální pedagog (tyflop) nebo terénní speciální pedagog (tyflop).

Základní vzdělání se vnitřně dělí podle článku 33, zákona č. 12/1996 na tři vzdělávací období:

1. období – 1. – 3. třída
2. období – 4. – 6. třída
3. období – 7. – 9. třída

Největší odlišností od předchozích dvou států je bezplatná doprava do školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a to bez ohledu na vzdálenost domova od základní školy. (Zákon č. 12/1996, čl. 56)

5.5 Středoškolské vzdělávání (*Strednje šolsko*)

Středoškolské vzdělání je určeno pro studenty od patnácti let s ukončenou povinnou školní docházkou. Mohou si vybrat z řad gymnázií, profesních či technických škol. Doba trvání tohoto vzdělávání se pohybuje v rozmezí dvou až pěti let, po jejichž ukončení mohou studenti nastoupit do zaměstnání nebo pokračovat ve studiu na univerzitách.

Do prostředí středních škol jsou studenti se zrakovým postižením běžně integrováni. Mají stejné podmínky jako intaktní studenti, jsou jim pouze upravovány studijní materiály. Je jim dopřán přístup k technickým pomůckám a školy se jim snaží i v rámci jejich možností uzpůsobit prostředí.

Střední školy nabízejí tyto vzdělávací programy:

- a) všeobecné vzdělání:** čtyřleté programy v gymnáziích (všeobecné, technické),
- b) technické vzdělávání:** čtyřleté programy v různých oborech a pětiletý program obchodní akademie,
- c) profesní vzdělávání:** dvouleté nižší a tříleté střední programy.

5.5.1 Gymnázia (*Gimnazija*)

Cíle vzdělávání na gymnáziu, které vyplývají ze zákona č. 1/2007, čl. 2, Zákon o gymnáziích (*Zákon o gimnazijah*) :

- Vypracování nezávislého kritického úsudku a zodpovědného chování,
- podporovat povědomí o integritě jedince,
- zvýšit povědomí o odpovědnosti za životní prostředí a za vlastní zdraví,
- rozvíjet povědomí o právech a povinnostech člověka a občana,
- zvyšovat obecné kulturní a civilizační hodnoty, které pocházejí z evropské tradice,
- umožňuje zvolit si zaměstnání.

Vzdělávání je ukončeno maturitní zkouškou.

5.5.2 Technické vzdělávání (*Techniško in strokovno izobraževanje*)

Programy technického vzdělávání vycházejí ze dvou základních cílů, jimiž jsou:

- příprava na vysokoškolské odborné studium,
- osvojení základních vědomostí pro vstup na trh práce a pro výkon zaměstnání v průmyslu, v obchodu či ve službách.

(Vzdělávací systém Slovinska, 1999)

Na konci druhého ročníku se studenti musí rozhodnout, zda se budou připravovat na maturitní nebo závěrečnou zkoušku.

5.5.3 Profesní vzdělávání (*Poklicno izobraževanje*)

Dvouleté nižší a tříleté střední obory profesního vzdělávání poskytují příležitost získat praktické znalosti v různých technických oborech a připravit se k samostatné práci v určitých povoláních, a to i v rámci vzdělávání při zaměstnání. Dvouleté programy se zaměřují na méně náročná povolání. Tříleté programy se soustřeďují na širokou škálu náročnějších povolání ve službách, průmyslu a obchodu.

(Vzdělávací systém Slovinska, 1999)

5.6 Státní univerzity (*Državne univerze*)

Po dokončení středního vzdělávání mají studenti možnost studovat na státních univerzitách. Studenti jsou opět integrováni do běžného vyučovacího procesu. Zrakově postižení by si ovšem měli vybírat takové studijní obory, jejichž učební osnovy odpovídají jejím možnostem vzhledem k rozsahu postižení.

Studentům se speciálními vzdělávacími potřebami nabízejí pomoc při studiu na univerzitách jak kontaktní osoby na různých fakultách, tak Slovinské sdružení studentů se zdravotním postižením v Lublani a Mariboru.

Univerzity nabízejí prostřednictvím svých organizačních jednotek všechny typy programů. Studium je rozděleno do dvou úrovní:

- první negraduální (*dodiplomski*) úroveň, během níž student získává diplom na úrovni prvního stupně univerzitního vzdělání nebo diplom odborného vzdělávání,
- druhá postgraduální (*podiplomski*) úroveň, vede buď k vyššímu odbornému titulu (*specializacija*), nebo k akademickému titulu (*magisterij* nebo *doktorat*).

Na SLO existují dvě univerzity, a to Univerzita v Lublani (*Univerza v Ljubljani*) a univerzita v Mariboru (*Univerza v Mariboru*).

5.6.1 Slovinské sdružení studentů se zdravotním postižením (*Društvo študentov invalidov Slovenje*)

Sdružení vzniklo s cílem hájit zájmy a zvláštní potřeby DŽS se zdravotním postižením. Uskutečňuje programy, které přispívají ke zlepšení situace DŽS se zdravotním postižením, a to především v oblasti vzdělávání, bydlení a zaměstnanosti.

Informuje studenty i širokou veřejnost o životě DŽS se zdravotním postižením. Je k dispozici všem studentům bez ohledu na typ a stupeň postižení. Nabízí zprostředkování osobní asistence, dopravy, využití výpočetní techniky, záznamy v audio formátech, zapůjčení technických pomůcek. Mimo jiné nabízí i mnoho mimoškolních aktivit (např. sportovní a rekreační, taneční, dramatické a rozvojově mezinárodní aktivity, aj.), na které mohou studenti docházet. Pobočky sdružení nalezneme ve dvou univerzitních městech, tedy v Lublani a Mariboru.

Pomoc sdružení se skládá ze tří částí:

- 1. Studijní služby (*Služba za študij*)** – zabývá se všemi otázkami spojenými se studiem, jako je zápis, studijní podmínky, přístupnost, aj.
- 2. Sociální služby (*Služba za socialna*)** – pomoc při zařizování bydlení, studentské bydlení, organizace osobní asistence, aj.
- 3. Právní služby (*Služba za pravno*)** – práva a výhody studentů.

Hlavním cílem všech služeb je pomoci zvýšit počet studentů se zdravotním postižením. Dostupné na: <<http://www.dsis-drustvo.si/>>.

5.6.2 Univerzita v Lublani (*Univerza v Ljubljani*)

Univerzita v Lublani se skládá z 23 fakult a 3 uměleckých akademií.

Studentů se speciálními vzdělávacími potřebami nabízí univerzita tyto služby:

- pomoc s výběrem studijního programu,
- individuální profesní konzultace,
- vytváření kariérních plánů, pomoc při přizpůsobení se na vzdělávací proces,
- pomoc s nástupem na trh práce,
- návštěvy ve skutečném pracovním prostředí,
- prezentace zaměstnavatelů, ad.

Na všech 23. fakultách a 3. akademiích jsou kontaktní osoby, na které se student může obrátit s jakýmkoliv problémem nebo dotazem ohledně studia. Přehled těchto pedagogů je dostupný na:

<http://www.uni-lj.si/studij_na_univerzi/studenti_s_posebnimi_potrebami.aspx>.

6 Srovnání možností ve vzdělávání v ČR, SR a SLO

V této kapitole se budeme snažit porovnat možnosti tři školských systémů podle jednotlivých vzdělávacích úrovní. Budeme tedy porovnávat všechna vzdělávání, a to od mateřské školy po univerzitní studium.

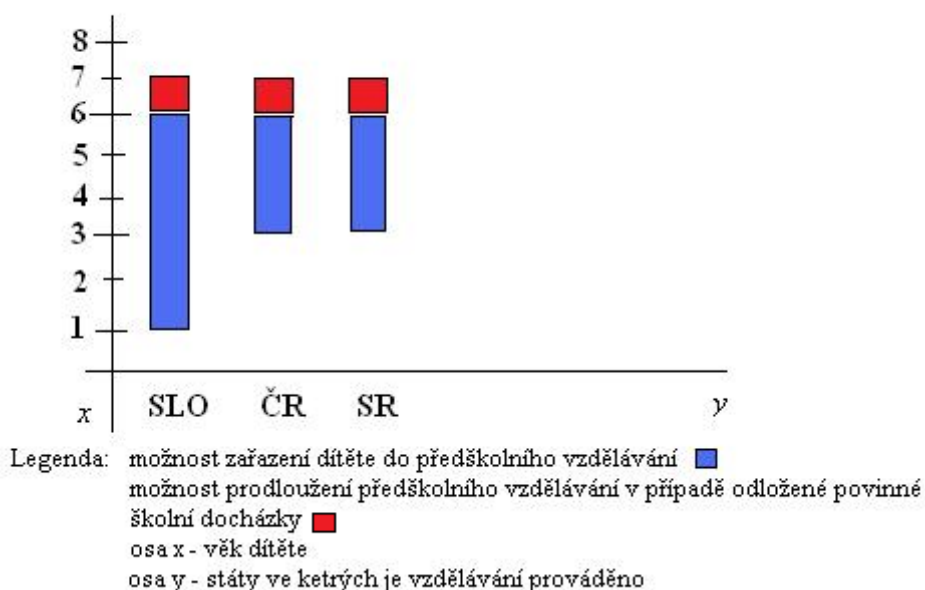
Vzhledem k tomu, že v každé zemi je jiný přístup ke zrakově postiženým, který je ovlivněn řadou faktorů, budeme se snažit posuzovat objektivně. Některými ovlivňujícími faktory mohou být např. ekonomika státu, historie péče o zrakově postižené, samotná historie státu, motivace pedagogů, materiální zabezpečení, aj.

6.1 Předškolní vzdělávání

Ve všech srovnávaných státech je vzdělávání v předškolních institucích nepovinné, ale všechny státy doporučují účast dětí ve vzdělávání alespoň jeden rok před nástupem do základní školy. Jde převážně o to, aby se děti mohly lépe adaptovat do prostředí základní školy.

Odlišnosti mezi státy nalezneme ve věku, od kterého mohou děti navštěvovat mateřské školy. Tuto situaci nám ukazuje graf č. 1.

Věk možného nástupu dítěte do předškolního vzdělávání

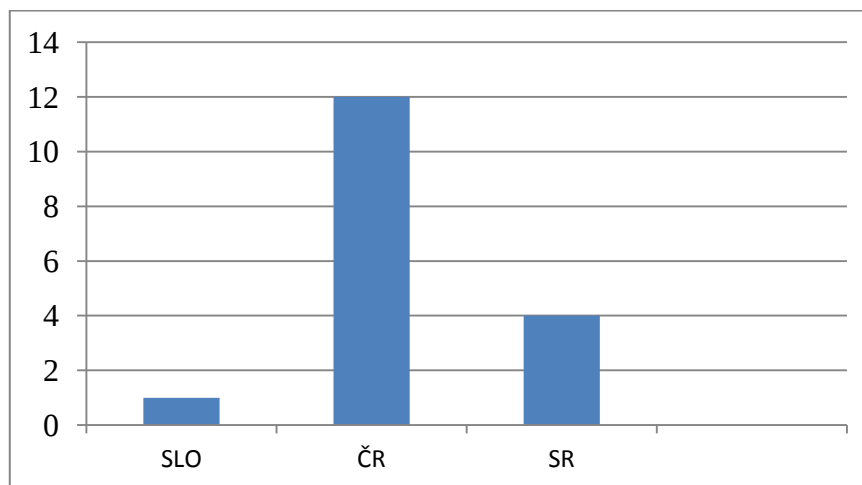

Graf č. 1

Z grafu tedy vyplývá, že v ČR a SR mohou předškolní zařízení navštěvovat děti ve věku od tří do šesti let, kdežto na SLO může být dítě umístěno do mateřské školy již v jednom roce. V ČR a na SR existují pro děti takto malé děti jesle, ty ale nespadají po ministerstva školství, ale po jiná ministerstva (ČR – ministerstvo zdravotnictví, SR – není v kompetenci žádného ministerstva).

Všechny státy rovněž nabízejí vzdělávání jak formou integrace v běžných mateřských školách, tak formu speciálního vzdělávání ve speciálním předškolním zařízení. Na grafu č. 2 je znázorněna četnost speciálních zařízení primárně určených pro děti se zrakovým postižením v ČR, SR a SLO.

Graf č. 2

Legenda: svislá osa – počet škol
vodorovná osa – název států

V okamžiku, kdy začínáme mluvit o předškolním vzdělávání na legislativní úrovni, najdeme jisté odlišnosti mezi státy. ČR a SR mají předškolní vzdělávání zakotveno ve společných zákonech spolu s jinými stupni vzdělávání (ČR – Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání; SVK – Zákon č. 248/2008, o výchove a vzdelavanie). SLO má samostatný zákon, který pojednává o mateřských školách, tedy o předškolním vzdělávání (Zákon č. 100/2005, Zákon o mateřských školách).

Přesto, že nemá ČR samostatný zákon o mateřských školách, má ve svém zákoně dobře zpracovány cíle, organizaci předškolního vzdělávání.

Na SR je situace poněkud složitější, vůbec zde nenajdeme zpracovány cíle. Podrobnější náhled na cíle předškolní výchovy nám na SR poskytne Vzdělávací program pro zrakově postižené, ve kterém je obsaženo prakticky vše, co se týká vzdělávání.

Mohlo by se zdát, že SLO bude mít zákon velmi dobře zpracovaný. Opak je v tomto případě pravdou. V zákoně o mateřských školách jsou sice definovány cíle předškolní výchovy, ale naopak zde chybí případné formy studia a možnosti vůči zdravotně postiženým.

Vezmeme-li porovnání států vzhledem k cílům předškolní výchovy, není prakticky co porovnávat. Všechny země se snaží o dosažení podobných či stejných cílů. Největší shodu mají v těchto cílech:

- rozvoj dítěte po fyzické, psychické i sociální stránce,
- ulehčit dítěti adaptaci na změněné prostředí,
- reedukace a kompenzace zraku.

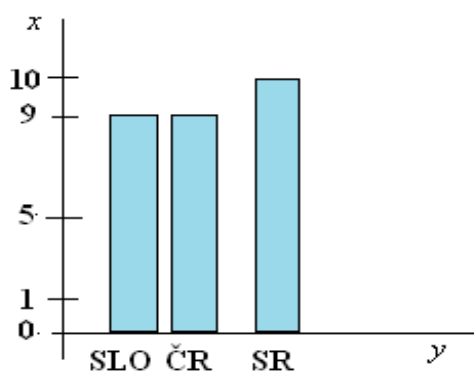
Můžeme tedy říci, že všechny státy se snaží o rozvoj zrakově postiženého jedince v oblasti předškolní výchově velmi dobře.

6.2 Základní vzdělávání

Přejdeme – li do základního vzdělávání, budeme mezi státy pozorovat více odlišností, než tomu bylo u předškolního vzdělávání.

První odlišností je délka povinné školní docházky v jednotlivých zemích. Tuto skutečnost pozorujeme na grafu č. 3.

Graf č. 3

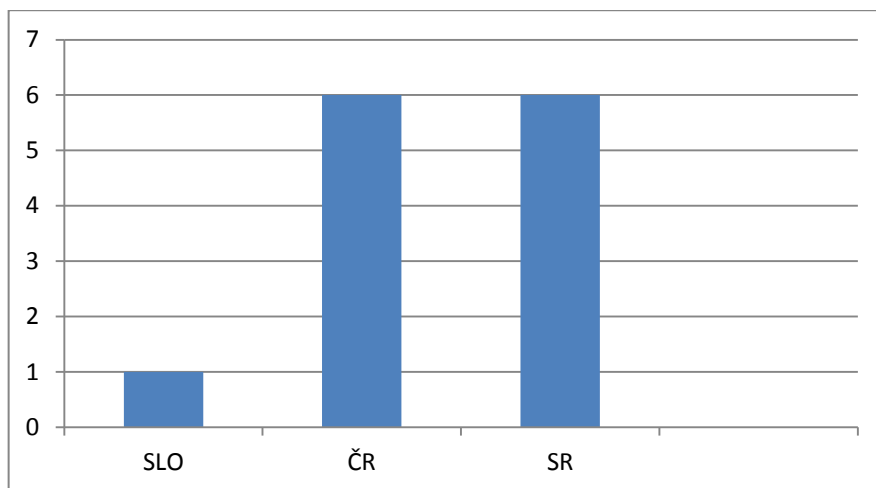

Legenda: osa x doba povinné školní docházky
osa y státy

V ČR, SR a SLO nacházíme velké snahy o integraci žáků základního vzdělávání do běžných základních škol.

Důkazem tohoto tvrzení je fakt, že je velmi málo speciálních základních škol ve všech třech státech s ohledem na jejich rozlohu. Četnost těchto škol nám ukazuje graf č. 4.

Graf č. 4

Legenda: svislá osa – počet škol
vodorovná osa – název státu

Česká republika nabízí speciální vzdělávání žákům se zrakovým postižením na sedmi speciálních školách. Na všech běžných základních školách je pak žák vzděláván formou individuální nebo skupinové integrace. Programy pro tyto žáky jsou upravené vzhledem k jejich typu postižení. Do školních plánů jsou zahrnuty pro tyto studenty i předměty speciálně – pedagogické péče (prostorová orientace a samostatný pohyb, zraková stimulace, tyflopédická péče, ad.). Velkou roli můžeme přisuzovat Speciálně pedagogickým centrům nejen v případě integrace. Tyto centra pomáhají jak DŽS se zrakovým postižením, ale také rodičům, pedagogickým pracovníkům a školským zařízením, právě s integrací. Učitelům pomáhají v pedagogických postupech, metodách a formách výuky vhodných pro zrakově postižené.

Slovenská republika s porovnáním s ČR je na tom poněkud lépe, co se týče integrace. Základní vzdělání primárně určené pro žáky se zrakovým postižením poskytuje šest institucí. Převážně se nacházejících pouze ve dvou krajích. Největším přínosem pro integraci na Slovensku je ovšem pro pedagogy Vzdělávací program pro zrakově postižené, jak už bylo zmíněno výše, je to kompletní návod na vzdělávání všech klasifikačních stupňů zrakového postižení. V tomto dokumentu jsou popsány předměty speciálně – pedagogické péče (individuální pedagogické cvičení, prostorová orientace, pohybová výchova) i s danou

časovou dotací předmětu. To vše umožňuje daleko snadnější integraci dítěte do prostředí běžné základní školy.

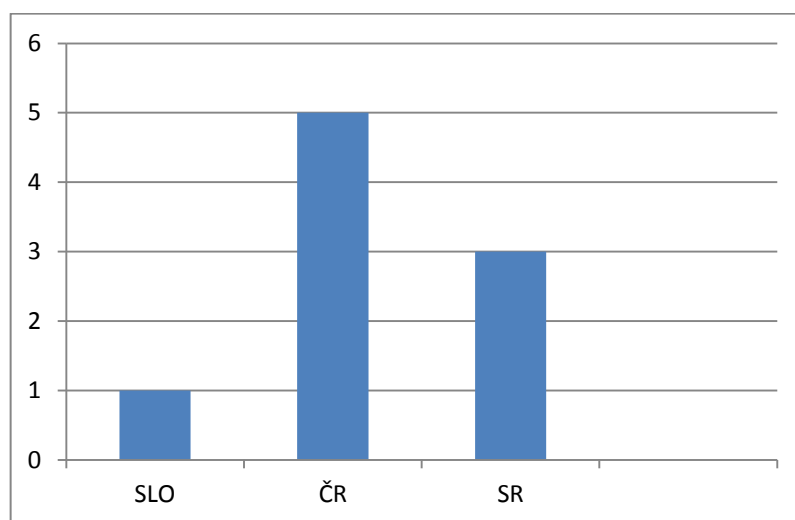
Slovenská republika disponuje pouze jednou speciální institucí na úrovni základního vzdělávání. Z toho vyplývá, že většina žáků se zrakovým postižením musí být integrována do běžných škol.

Co se týče právních předpisů, spadá základní vzdělávání v ČR pod školský zákon č. 561/2004, SR se týká zákon č. 245/2008 a na SLO je to zákon č. 12/1996.

6.3 Středoškolské vzdělávání

Ke středoškolskému vzdělávání mohou v ČR a SLO nastoupit žáci po ukončení povinné devítileté školní docházky. Žáci vzdělávající se v SR plní v rámci prvního ročníku střední školy ještě poslední rok povinné desetileté školní docházky. Ve všech námi srovnávaných státech stále ještě nalezneme střední školy primárně určené pro žáky se zrakovým postižením. Jejich počet nám poukazuje graf č. 5.

Graf č. 5

Legenda: svislá osa – počet škol
vodorovná osa – název státu

V ČR existují pro vymezení středoškolského vzdělávání rámcové vzdělávací programy pro gymnázia a různé obory středních škol. ty nám vymezují klíčové kompetence, vzdělávací oblasti aj. a dávají námět pro tvorbu školních vzdělávacích programů stejně jako je tomu i u předškolního a základního vzdělávání. Zrakově postiženým tak nabízí velkou škálu oborů, dokonce i studium na konzervatoři. Studovat mohou žáci maturitní obory (čtyřleté) nebo obory zakončené závěrečnou zkouškou (výuční list, dvouleté až tříleté).

Na Slovensku mohou zrakově postižení studovat na gymnáziích, středních odborných školách či podobně jako v ČR na konzervatoři. Vzdělávání zrakově postižených zabezpečuje vzdělávací program pro zrakově postižené.

Slovensko nabízí středoškolské vzdělávání na gymnáziích, profesních či technických školách. Doba vzdělávání na těchto školách se pohybuje v rozmezí dvou až pěti let. SLO běžně integruje žáky se zrakovým postižením do prostředí běžných středních škol, tento fakt může být zapříčiněn tím, že SLO disponuje pouze jednou střední školou primárně určenou pro žáky se zrakovým postižením, jak můžeme pozorovat v grafu č. 5, která navíc nabízí pouze tři studijní obory (Administrátor, Obchodní akademie a nástavbový obor Ekonomie).

Všechny státy ovšem jsou schopné plně integrovat žáky se zrakovým postižením do prostředí běžných středních škol, což poukazuje na velmi dobrý systém integrace.

Právní předpisy pro tuto oblast jsou pro ČR – Zákon č. 561/2004 Sb. (Školský zákon), pro SR – Zákon č. 245/2008 Z.z. (Školský zákon) a pro SLO – Zákon o gymnáziích č. 1/2007, Zákon o odborném vzdělávání a přípravě č. 79/2006.

6.4 Vysokoškolské vzdělávání

Po úspěšném ukončení střední školy maturitní zkouškou, mohou studenti se zrakovým postižením nastoupit ke vzdělávání na univerzitách. Ani jeden stát z našich zkoumaných nedisponuje univerzitou, která by byla primárně určená pro studenty se zrakovým postižením. Rozdíl mezi státy tvoří četnost možností studovat na univerzitách. V závislosti na jejich postižení je pro jejich úspěšnou integraci potřeba různých kroků. Jedním ze správných kroků ke studiu na univerzitě je důležitost dobře si zvolit studovaný obor. Uchazečům o studium nabízí konzultaci různá podpůrná centra při vysokých školách (převážně v ČR a SR) nebo přímo kontaktní osoby na jednotlivých fakultách (SLO).

V České republice nenadále stoupl počet zdravotně postižených se zájmem o studium na vysokých školách. Jedním z důvodů může být fakt, že všechny veřejné vysoké školy na území ČR mají své podpůrné centra, která pracují na velmi dobré úrovni. Umožňují bezproblémovou integraci a snaží se studentům nejen se zrakovým postižením, ale i jinak zdravotně postiženým pomáhat v otázkách studia i jiných.

Na území Slovenska jsou dvě vysoké školy, které pomáhají studentů se zdravotním postižením prostřednictvím center podpory studentů se specifickými vzdělávacími potřebami. Poskytování služeb je na srovnatelné úrovni jako u center v ČR.

Slovinsko disponuje jednou univerzitou, kde je spuštěný program pro podporu studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Univerzita ovšem nenabízí prostřednictvím centra taková možnosti a služby jako u center v předchozích státech. Útěcho je fakt, že v univerzitním městě, tedy Lublani, existuje „Slovinské sdružení studentů se zdravotním postižením,“ které nabízí služby srovnatelné s centry předchozích států.

Jestliže zhodnotíme situaci ve všech státech, musíme konstatovat, že možnost zrakově postiženého studenta ve vysokoškolském vzdělávání, bude bez problémů probíhat v rámci ČR a SR. Na SLO by mohl mít student menší obtíže, při hledání pomoci. Pokud by se ale nespolehal pouze na centrum při univerzitě a obrátil by se s prosbou o pomoc na již výše zmiňované sdružení, měl by dosáhnout stejných služeb, na jaké jsou zvyklí studenti v ČR a SR.

Závěr

Vzdělávání je dnešní společností považováno za samozřejmost a tvoří jistý společenský status. Proto by měla být nabídka vzdělávání pro všechny stejná, bez ohledu na zdravotní postižení. Dnes, kdy se rozmáhá tzv. integrační vzdělávání, mají zrakově postižení daleko větší možnosti, než tomu bylo dříve. Otevírají se jim nové příležitosti ve vzdělávání v podobě větší nabídky a atraktivity studijních oborů. I přesto, že se integrace těší velkému rozmachu, stále ještě nacházíme speciální školy určené pro zrakově postižené, které využívají segregovaného vzdělávání. Obě tyto formy vzdělávání mají své klady i zápory. Úkolem obou však zůstává umožnit studium pro zrakově postižené na všech úrovních vzdělávání a dosáhnout tak i určité sociální integrace.

Cílem této diplomové práce bylo srovnání možností ve vzdělávání zrakově postižených na území České republiky, Slovenské republiky a Slovinské republiky. Poukázat na možné odlišnosti ve vzdělávání i přístupu právě k této cílové skupině. Byly vymezeny formy studia v jednotlivých státech. Srovnání se týkalo všech úrovní vzdělávání, tedy pro potřeby naší práce na úrovni od předškolního vzdělávání po vysokoškolské vzdělávání.

U jednotlivých států jsme si popsali základní charakteristiky jejich vzdělávacích systémů. Zajistili dostupné vzdělávací programy pro vzdělávání zdravotně postižených, popřípadě vzdělávacích systémů určených přímo pro zrakově postižené. Podle legislativních předpisů jednotlivých států jsme došli k vymezení jednotlivých cílů všech úrovní vzdělávání. V závěru podkapitol jsme uvedli speciální školy určené pro zrakově postižené.

Možnosti vysokoškolské vzdělávání byly řešeny prostřednictvím center podpory pro studenty se zdravotním postižením, a to u každého státu. Služby těchto center byly stručně charakterizovány a bylo poukázáno v některých státech i na možné studijní programy vhodné pro zrakově postižené. Diplomová práce v této úrovni vzdělávání vytváří přehled některých center, na která se může student se zrakovým postižením v případě vysokoškolského studia obrátit.

V závěrečné kapitole diplomové práce se snažíme srovnat možnosti ve vzdělávání podle různých úrovní vzdělávání. Poukázat na možné odlišnosti či nedostatky v rámci těchto tří států.

SEZNAM ZKRATEK:

MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
ČR	Česká republika
SPC	Speciálně pedagogické centrum
IVP	Individuálně vzdělávací plán
OŠ KÚ	Odbor školství Krajského úřadu
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP G	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
ZŠ	Základní škola
MŠ	Mateřská škola
SŠ	Střední škola
SOŠ	Střední odborná škola
SR	Slovenská republika
MU	Masarykova univerzita
VŠE	Vysoká škola ekonomická
WHO	World Health Organization
VPZP	Vzdělávací plán pro zrakově postižené
SLO	Slovinská republika
VO	Vzdělávací oblasti
aj.	a jiné
atd.	a tak dále
apod.	a podobně
ad.	a další

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

DVOŘÁK, J. *Logopedický slovník*. 2.vyd., Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, 2001. 223 s. ISBN 80-902536-2-8

FINKOVÁ, D., LUDÍKOVÁ, L., RŮŽIČKOVÁ, V., *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. 158 s. ISBN 978-80-244-1857-5

FLENEROVÁ, M. *Kapitoly z tyflopédie*. Praha: Univerzita Karlova, 1982. 72 s.

HAMPLOVÁ, I. *Služby centra pomoci handicapovaným na UP*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 23 s. ISBN 80-244-0380-3

HYCL, J., TRYBUČKOVÁ, M. *Atlas oftalmologie*. 2.vyd., Praha: Triton, 2000. 239 s. ISBN 978-80-7387-160-4

JESENSKÝ, J. *Antologie reedukace zraku*. Praha: SONS ČR, 1994. 191 s. ISBN 25

JESENSKÝ, J. *Tyflopedické minimum a základy komplexního zabezpečení zrakově postižených*. Praha: FV SI, 1988. 208 s.

KEBLOVÁ, A. *Sluchové vnímání u zrakově postižených*. Praha: Septima, 1999. 30. s. ISBN 80-7216-080-X

KEBLOVÁ, A. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001. 67. s. ISBN 80-7216-191-1

KOLOUCHOVÁ, J. *Přehled psychopatologie dítěte II*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1989, 107 s.

KRAUS, H. a kol. *Kompendium očního lékařství*. Praha: Grada Publishing, 1997. 341 s. ISBN 80-7169-079-1

KUCHYNKA, P. *Trendy soudobé oftalmologie*. 1. svazek, Praha: Galén, 2000. 191 s.
ISBN 80-7262-043-6

KVĚTOŇOVÁ – ŠEVCOVÁ, L. *Oftalmopedie*. Brno: Paido, 2000. 70 s.
ISBN 80-8593-184-2

MICHALÍK, J. *Školská integrace dětí s postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999.
135 s. ISBN 80-706-7981-6

LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. 191 s.
ISBN 80-7178-572-5

LUDÍKOVÁ, L., RENOTIÉROVÁ, M. *Speciální pedagogika*. 4.vyd., Olomouc: Univerzita
Palackého, 2006. 313 s. ISBN 80-244-1475-9

LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopédie I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1988. 70 s.

PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky* 2.vyd., Brno: Paido, 2006. 404 s.
ISBN 80-7315-120-0

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 4.vyd. Praha: Portál, 2009, 481 s.
ISBN 978-80-7367-503-5

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník* Praha: Portál, 2008.
322 s. ISBN 978-80-7367-416-8

PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha: Portál, 1999. 320 s. ISBN 80-7178-290-4

VALENTA, M. *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. Olomouc: Univerzita
Palackého, 2003. 322 s. ISBN 80-244-0698-5

VITÁSKOVÁ, K., a kol. *Zefektivnění studia a profesní uplatnění handicapovaných studentů
na vysokých školách*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 89 s. ISBN 80-244-0621-7

Vzdělávací systém Slovinska. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999. 41 s.
ISBN 80-211-0326-4

ZÁŠKODNÁ, H. *Psychopatologie a speciální pedagogika pro 1. stupeň základní školy a výchovné poradce*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1985. 133 s.

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

Česká republika:

Zákon o předškolním, základním, střední, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: 561/2004. 2004, 190 s.

Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: 72/2005. V pozdějším znění vyhlášky 116/2011. 2011, 13 s.

Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: 73/2005. V pozdějším znění 147/2011. 2011, 3 s.

Slovenská republika:

Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov In: 245/2008 Z. z., 2008, 76 s.

Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky o špeciálnych školách. In: 322/2008 Z.z., 2008, 14 s.

Slovinská republika:

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zakon o Vrtcih. In: 100/2005

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zakon o Osnovni šoli. In: 12/1996

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zakon o Gimnazijah. In: 1/2007

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju. In: 79/2006.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. In: 58/2011

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Augustin – Univerzita Hradec Králové, [online], [cit. 9. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/fakulty-a-pracoviste/rektorat/poradenske-centrum/augustin/Stranky/default.aspx>>.

Centrum podpory studentů se specifickými potřebami: Palackého Univerzita, [online], [cit. 6. 1. 2013], Dostupné z: <<http://cph.upol.cz/>>.

Centrum podpory študentov so specifickými potrebami, [online], [cit. 19. 1. 2013], Dostupné z: <<http://cezap.sk/o-nas/o-nas/>>.

Društvo študentov invalidov Slovenije, [online], [cit. 7. 2. 2013], Dostupné z: <<http://www.dsis-drustvo.si/>>.

Geografický web: Česká republika – Svět – Obecná geografie, [online], [cit. 3. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.hajduch.net/system/files/image/cesko/obyvatelstvo/kraje-cr.jpg>>.

Komisija za prenovo vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami: Kurikulum za vrtce v prilagojenem programu za predšolsko otroke, [online], [cit. 4. 3. 2013], Dostupné z: <http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/kurikulum_prilag_program.pdf>.

Masarykova Univerzita: Studijní programy, obory a směry, [online], [cit. 8. 1. 2013], Dostupné z: <<http://is.muni.cz/predmety/obory.pl>>.

Ostravská Univerzita: Nabízené studijní obory pro přijímací řízení, [online], [cit. 7. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.osu.cz/index.php?kategorie=34492>>.

Podpora študentov so špecifickými potrebami, [online], [cit. 21. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.truni.sk/sk/podpora-studentov-so-specifickymi-potrebami>>.

Pyramida: Centrum podpory študentů se špecifickými potřebami, [online], [cit. 6. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.osu.cz/index.php?kategorie=34492>>.

Rámcový vzdělávací program pro Gymnázia, [online], [cit. 12. 1. 2013], Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPG-2007-07_final.pdf>.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, [online], [cit. 8. 1. 2013], Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, [online], [cit. 10. 1. 2013], Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

Slovenia Regiuni, [online], [cit. 4. 2. 2013], Dostupné z: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/ro/9/90/Slovenia_Regiuni.png>.

Slovensko: Regionální geografie, [online], [cit. 14. 1. 2013], Dostupné z: <<http://geography.upol.cz/soubory/lide/smolova/RGSR/ucebnice/images/kraje.gif>>.

Středisko handicapovaných: VŠE, [online], [cit. 12. 1. 2013], Dostupné z: <<http://shs.vse.cz/>>.

Středisko Teiresias, [online], [cit. 7. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.teiresias.muni.cz/?chapter=2-2>>.

Trnavská Univerzita v Trnave: Študijné programy, [online], [cit. 22. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.truni.sk/sk/studijne-programy>>.

Univerza v Ljubljani: Študenti s posebnimi potrebami, [online], [cit. 10. 2. 2013], Dostupné z: <http://www.uni-lj.si/studij_na_univerzi/studenti_s_posebnimi_potrebami.aspx>.

Univerzita Hradec Králové: Vyhledávání studijních oborů, [online], [cit. 9. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/studium/studijni-obory/standardni-studium/vyhledavani/Stranky/default.aspx>>.

Univerzita Komenského v Bratislave: Prijímacie konanie pre akademický rok 2013/2014, [online], [cit. 19. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.uniba.sk/index.php?id=593>>.

Univerzita Palackého: Studijní obory pro akademický rok 2013/2014, , [online], [cit. 6. 1. 2013], Dostupné z:< <http://www.upol.cz/skupiny/zajemcum-o-studium/studijni-obory/>>.

VŠE: Informace pro zájemce o studium, [online], [cit. 12. 1. 2013], Dostupné z: <<http://www.vse.cz/kategorie/38>>.

Výběrové šetření zdravotně postižených VŠPO 07, 2011, [online], [cit. 4. 1. 2013], Dostupné z: <<http://spc-info.upol.cz/profil/wp-content/uploads/2011/05/22.pdf>>.

Vzdelávací program pre děti a žiakov so zrakovým postihnutím, [online], [cit. 14. 2. 2013], Dostupný z:< http://www2.statpedu.sk/buxus/docs/iscsd/VP_ZP_13%20feb09.pdf>.

ZSSM Ljubljana: Závod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, [online], [cit. 6. 2. 2013], Dostupné z: <<http://582.gvs.arnes.si/wordpress/>>.

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1 Cvičení a hry na rozvoj sluchového vnímání

Příloha č. 1

CVIČENÍ A HRY NA ROZVOJ SLUCHOVÉHO VNÍMÁNÍ

Tajemné nádoby

Dítěti dáme na hraní uzavřené nádoby, obsahující zrnka různých luštěnin, rýže, drobné mince. Tyto předměty vydávají rozdílné zvuky, které lze využít k rozvíjení sluchového vnímání.

Hra na tichou poštu

Hráči sedí vedle sebe. První pošeptá nějaké slovo sousedovi, soused ho předá dalšímu, poslední hráč řekne nahlas, co slyšel. Společně porovnávají slova prvního a posledního hráče.

Hádej, na co se tě ptali

Hráč klade druhému šeptem otázku. Ten na ní hlasitě odpoví. Ostatní hráči mají uhádnout otázku.

Pořadí slov

Děti určují pořadí zvuků, jež slyšely. Počet zvuků se postupně zvyšuje.

Zapamatování melodie

Dítěti se zahrají tři tóny. Poté se řada opakuje se změnou jednoho tónu. Dítě určí, který tón byl změněn.

Hlasy zvířat a lidí

Děti mají najít co nejvíce zvířecích hlasů podobných lidskému hlasu.

Poznávání hlasů

Děti se rozesadí do kruhu. Vybraný hráč zavolá: „Ptáčku, jak zpíváš?“ Ostatní hádají podle hlasu, kdo volal.

Sluchové hádanky

Děti sedí v řadě, každé z nich má nějaký předmět, ze kterého vyluzuje zvuk: klepe na hrníček, ťuká o sebe lžičkami apod. Jedno dítě stojí před nimi a hádá, co se ozývá.

Délka tónu

Děti vnímají dva až tři tóny postupně zahrané na hudební nástroj a určují, zda byly stejně dlouhé.

Nejkratší cesta

V místnosti nebo otevřeném prostoru jsou umístěny překážky různého typu. V přímém směru proti dítěti je umístěn zvukový zdroj vysílající signály v určitých intervalech. Úkolem je projít dráhu co nejkratším směrem ke zdroji zvuku.

Anotace

Jméno a příjmení:	Kateřina Kovalčíková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dita Finková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Možnosti vzdělávání zrakově postižených ve střední Evropě.
Název práce v angličtině:	Possibilities of education of people with visual disability in central Europe.
Anotace práce:	Práce se zaměřuje na možnosti, kde a za jakých podmínek vzdělávat zrakově postižené od předškolního vzdělávání po vysokoškolské vzdělávání. Popisuje systémy školství ve třech zemích střední Evropy (Česká republika, Slovenská republika, Slovinská republika) a srovnává možnosti vzdělávání zrakově postižených mezi těmito státy. Jedním z klíčových pramenů jsou zákony a vyhlášky o vzdělávání a vzdělávací plány jednotlivých zemí.
Klíčová slova:	Zrakové postižení, systém školství, vzdělání, Česká republika, Slovenská republika, Slovinská republika,
Anotace v angličtině:	The thesis is focuses on the possibilities of where and under what conditions are educated the visually impaired childrens from pre-school to higher education. It describes the school system in three European countries (Czech Republic, Slovakia Republic and Republic of Slovenia) and compares the options of education for visually impaired children between these countries. One of the most important parameter are laws and regulations about education and education plans of each country.
Klíčová slova v angličtině:	Visual impairment, education, education systém, Czech Republic, Slovakia, Republic of Slovenia
Přílohy:	Příloha č. 1 CVIČENÍ A HRY NA ROZVOJ SLUCHOVÉHO VNÍMÁNÍ

Rozsah práce:	80
Jazyk práce:	Český